

ВІСНИК

THE HERALD

-VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

З М І С Т

Наші Герої з нами	1
Д. Донцов — Помста Немезіди	2
Ярослав Стецько — В обороні вічної правди Києва	4
Д-р М. Кушнір — Український націоналізм — джерело історіотворчої свідомости	8
Володимир Гаврилук — Ноктюрн	10
Літописець — Брак сильної волі до перемоги	11
Богдан Коринт — Історичні аналогії	13
С. Корнич — На шляхах коекзистенції	14
Л. Ш. — В ССРСР — на релігійному фронті	16
Іван Левадний — Останній некоронований цар Росії	17
І. Боднарук — Незламний борець визвольної революції	19
Софія Наумович — Два аспекти „Розстріляного Відродження”	21
І. Стасів — Братові (поезія)	23
Петро Кізко — Обсада України росіянами	24
Капітула Золотого Хреста Заслуги УПА	25
Іван Манило — Євгенові Свтушенкові	26
Рецензії: О. Дорда — „Щоб не ходили, як сліпі”, Оксана Керч — „Новий твір Галини Журби”	26
Події великі і маленькі	28
Ю. Кульчицький — „УККА і КГБ”	29
З життя Відділів	30
В. Николенко — Формальний донос	31

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

ПІД ОСУД УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

Перші місяці по закінченні другої світової війни помітні були в історії української еміграції повинні пашквілів проти українського революційно - визвольного руху, керованого Степаном Бандерою, пашквілів, продукуваних не лише большевицьким НКВД, але й... деякими українськими емігрантськими „патріотами”. Розпочато ту гидку роботу пашквілем „Ліс у правдивому світлі”, в якому знаний нам автор не завагався вилляти відро інсинуацій на героїчну Українську Повстанську Армію та її Командира, ген.-хор. Шухевича-Чупринку, що тоді саме стояли в смертельній боротьбі з червоними наїзниками, тоді як автор, колишній „шеф штабу УПА от. Бульби”, празникував спокійно на укрівському хлібі, далеко від України. Цілью тієї пашквільної акції було обсмарувати „бандерівців” брудом інсинуацій так, щоб український загал не міг розібрати, хто чесний, а хто повинен стати на суд українського народу.

Деяким чесним членам організації пол. А. Мельника стало гидко від тих пашквілів. Тому під їх тиском провід цієї організації приєднався до спільної постанови всіх українських політичних угруповань на еміграції, якою засуджено вживання інсинуацій та пашквілів, як засобу політичної боротьби. В доповненні до того, полк. А. Мельник, як провідник своєї організації, окремим домовленням із С. Бандерою („джентлмен агрімент”) зобов'язувався, що його угруповання не поширюватиме інсинуацій та пашквілів проти „бандерівців”. Завдяки тому атмосфера внутрішньоукраїнського життя на еміграції виразно прочистилася, і з'явилася можливість толерантного співіснування, а то й деякої співпраці українських націоналістів-революціонерів з організацією полк. А. Мельника.

Здавалось, що те досягнення зуміють оцінити мельниківці і будуть респектувати зобов'язання свого провідника також по його смерті.

Та вже перші дні, коли на чолі організації мельниківців став п. О. Штуль, принесли „бомбу”. Орган тієї партії, паризьке „Українське Слово” під редакцією О. Штуля, використав зорганізоване „двійкою” в Нью-Йорку 21 лютого 1965 р. віче для того, щоб під претекстом звідомлення опублікувати на першій сторінці під демагогічним і провокативним заголовком „Організації т. зв. Визвольного Фронту розпочинають громадянську війну” гидкий анонімовий пашквіль, насичений безсоромною неправдою та інсинуаціями на організації Українського Визвольного Фронту в Америці й перетиканий образами поіменно названих провідних

членів ООЧСУ, Т-ва кол. Вояків УПА, СУМА й Союзу Українських Політв'язнів.

Такого роду публічний виступ означав анулювання „джентлмен-агріменту” між А. Мельником і С. Бандерою, зігнорування постанов всіх українських політичних середовищ про засуд вживання інсинуацій та оклеветування і поворот до „Лісу у правдивому світлі”. Повна відповідальність за той пашквіль лежить на п. О. Штулеві як головному редакторові „Українського Слова” та як провідникові угруповання, органом якого є та газета, тим більше, що пашквіль був опублікований анонімово.

Один із зачеплених цим пашквілем особисто став на становищі, що редактора „У. Слова” за опублікування глибоко образливого пашквілю треба передати паризькому судові. Провід мельниківської організації звернувся через інж. О. Бойдуника з проханням, щоб справи до суду не передавати, а за те п. Штуль зобов'язується вмістити в „У. Слові” прислане членами Визвольного Фронту спростування і своє перепопшення організації та членів Визвольного Фронту і засудження автора пашквілю. Приймаючи цю пропозицію, члени Визвольного Фронту здержалися від передачі справи французькому судові й передали ред. О. Штулеві своє спростування. Вони сподівалися, що п. Штуль додержить свого зобов'язання, тим більше, що до проводу його організації прийшло, як нам відомо, багато гострих протестів проти вміщення пашквілю від провідних членів самої мельниківської організації.

Але виявилось, що п. Штуль не тільки не респектує „джентлмен агрімент” свого попередника, полк. А. Мельника, але й не думає додержувати свого власного зобов'язання. Протягом понад двох років, не зважаючи на пригадки, він не вмістив ні спростування, ні перепопшення.

При нагоді перебування п. О. Штуля в Америці Головна Управа ООЧСУ пригадала йому ще двома наворотами його зобов'язання: раз при нагоді з'їзду ОДВУ і вдруге окремим листом до нього особисто. Та п. Штуль не вважав за потрібне бодай відповісти на того листа ГУ ООЧСУ,

Супроти цього ми передаємо справу до відома й під осуд всього українського громадянства. Ми тавруємо вміщення п. О. Штулем в паризькому „У. Слові” провокаційного пашквілю проти організації та окремих провідних членів Українського Визвольного Фронту в Америці, як свідоме зламання постанови всіх українських політичних середовищ не вживати інсинуацій та оклеветування.

ВІСНИК

НАШІ ГЕРОЇ З НАМИ

У 50-ліття Великої Української Національної Революції особливого значення набуває наше традиційне травневе Свято Героїв. Бож це передусім їм належать геть і слава, що в незабутньому 1917 році прокинувся наш Велет-Нарід з довгого сну, випростав свої могутні плегі і заходився будувати власну Хату-Державу.

Герої України — це ті наші люди, яких Провидіння наділяє незвичайними прикметами, що відрізняють їх від усіх інших людей, а насамперед — необмеженою відвагою, самовідданою любов'ю до свого народу і своєї Батьківщини, готовістю пожертвувати за них своїм життям.

Від прадавніх часів український герой — княжий дружинник, козак-запорожець — відрізнявся від героїв інших народів своєю скромністю, самоповагою, глибокою вірою в правоту діла, за яке бореться. Автор „Історії Русів” у XVIII столітті, звертаючись до польських і московських істориків, що фальшували минушину України, писав: „Про мужність і запевнятливість народу руського радимо байкотеорцям та критикам заглянути в історії грецькі, римські та інші жукоземні...”

Наші герої, нащадки Наливайка і Остряниці, правнуки Хмельницького і Мазепи, у 1917-21 роках ішли в перших лавах на криваві побоїщища в обороні молоді Української Держави, вони — знані й незнані — своїми грудьми стримували навалу польських та московських ползиц — і лягали трупом у нерівній боротьбі.

Це наші Герої після того, як, охоплена полум'ям, Українська Держава захиталась і впала, пішли в ліси та яри, щоб, як предки їхні, славні сізовики, щоб як непокірні гайдамаки, мститися на ворогові за поразку, за збезцещення дізгат, замордованих братів і батьків.

Це вони, наші Герої, в пізніших роках створили революційне підпілля, щоб, як первісні християни в катакомбах, проповідувати ідею

визволення, щоб вести далі боротьбу не на життя, а на смерть, з зужинцями-окупантами.

Це ті юні, ще недосвідчені, і ті загартовані в боях Герої створили модерну революційну формуцію — Організацію Українських Націоналістів, що перебрала на себе увесь тягар змагу за повернення Україні її споконвітних прав — права на свободу, на незалежність, на соборність.

В ОУН зростали нові когорти Героїв, що, не вагаючись, складали на вітгар Батьківщини найбільші жертви. Це вони, глени ОУН, хлопці й дівчата, цілком посвячуючись Великій Справі, кидали школу, залишали батьків і в ім'я її йшли на тортури і смерть — в бої на Закарпатську Україну, в Березу Картуську на повільне конання, в самогубчі атентати проти катів України...

Нові тисячі Героїв зродила Українська Земля в другій світовій війні, коли в негувано-жорстокій боротьбі на два фронти — проти німецьких і проти московських опанцерованих загарбників — стала всенародня українська армія — УПА. Чи всіх їх ми знаємо і пам'ятаємо? Напевно ні. Тисячі Героїв загинули, не залишивши по собі сліду навіть у пам'яті своїх найближчих, бо й тих найближчих вимордували московські комуністи на сибірській каторзі.

Але Українська Нація невмируща. На неозорих степах України, в її високих горах і лісових пущах зростає нове покоління гордих, волелюбних і вільних духом людей. І цих людей ведуть до осяйної мети нові Герої, нерозривними узами зв'язані з їхніми славними попередниками.

У прийдешніх днях, коли валитиметься гертвона московська імперія, коли радісним дзвоном волі озвуться свята Софія і святий Юр, увігнюватиме пам'ять своїх Героїв наш великий нарід. А з-поміж перших вшановуватиме з найбільшою любов'ю пам'ять ідеолога укра-

Д. Донцов

ПОМСТА НЕМЕЗІДИ

(Західні „пацифісти” і Україна)

Вже п'ятдесят літ працюють демократичні „пацифісти”, щоб встановити мир в Європі і в цілیم світі. Яким способом робили вони це і — з яким успіхом?

У Версалі 1919 року вони покарали Німеччину і поділили Австро-Угорську монархію на кілька незалежних держав, — в інтересі тривалого миру... Але чи цей принцип самоозначення націй застосували вони по першій світовій війні на території розваленої революцією російської імперії, союзниці, яка зрадила їх? Лише в Фінляндії, в Балтику і в Польщі, але не на Кавказі і не на Україні. В останній ті „пацифісти” підтримували царських генералів (Денікіна і Врангеля), а потім визнали червоний уряд в Москві, яку прийняли до Ліги Націй у Женеві, щоб спільно з нею встановити мир в Європі. Наслідком цієї політики Україна, найбільша людністю і територією нація російської імперії, здана на власні сили, роками кривавилася в безпощадній війні з московською ордою, червоною і білою.

Чи цією політикою вдалося західним „пацифістам” версальським встановити мир в Європі? Вдалося лише до другої світової війни, два десятки літ, але... Але вдалося це їм не зав-

~~~~~  
*їнського націоналізму Миколи Міхновського, Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри, Провідника ОУН полковника Євгена Коновальця, Головного Командира УПА Тараса Чупринки-Шухевича, Провідника ЗЧ ОУН Степана Бандери. Всі вони загинули за те, щоб Україна жила вічно. Нехай же буде вічною і слава Героїв!*  
 ~~~~~

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
 Freedoms of Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
 Second class postage paid at General Post Office,

New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
 New York, N. Y. 10003

дяки „мудрій” політиці Черчілла й Вільсона, а завдяки факту, величезного значення якого ті „пацифісти” й досі недоцінюють або просто не розуміють. Цей факт — це чотирилітній резистанс України московській орді, від 1917 до 1921 року. Без цього резистансу України Західня Європа вже тоді, по першій війні, мала б ту ситуацію, яка для неї витворилася щойно в 1945 році, коли східні орди стали майже на кордоні Франції та Італії.

Бо що являла собою Україна в 1917-21 роках? Ленін писав тоді, що на Україні „нема людей, які могли б там встановити советський режим... Всюди верховодять повстанці... В кожному повіті банди повстанців... В однім лише місяці, в квітні 1919 року, вибухло на Україні 93 повстання проти комуністів”. За большевицькими даними збройний спротив повстанських „банд” та української армії комуністичній навалі на Україні, зданій майже на власні сили, тривав майже до кінця 1921 року. **І цей, ігнорований Заходом, факт врятував країни Західньої Європи від катастрофи; від того, що вже тоді стали б сателітами Москви Польща, Чехія, Румунія, Угорщина, Болгарія і Східня Німеччина.** Бо і в Угорщині і в деяких провінціях Німеччини по першій війні з'явилися Белі Куни, Радеки, Лібкнехти, Рози Люксембурги з своїми горлорізами, пробуючи встановити там комуністичний, приязний Москві, режим. А коли їх зусилля остаточно скінчилися тоді невдачею, то тому, що — через голову воюючої України — не могли подати їм руку московські „товарищі”, яким шлях на Захід загордила Україна. Ніхто інший як генерал Вейган кількаразово заявляв публічно, що в 1920 році це була армія українського генерала Безручка під Замостям, як стримала наступ Будьонного і решти советської армії на Захід...

Подібно під час польсько-української війни з СССР в 1920 році, це була Україна, яка змусила Леніна укласти мир з Польщею в Ризі, хоч Варшава й зрадила тоді свого союзника. Ленін усправедлилював той „похабний мир” тим, що, „не зважаючи на великі жертви і недого-

ди для російського народу (тобто для компартії), які приніс Ризький мир, росіяни мали вільну руку кинути більшість своїх збройних сил проти армії Петлюри" на Україні. Тих сил, які, коли б не стояла проти них Україна, вже маршували б через Варшаву на Захід. Ту роллю України ігнорували західні „пацифісти", але цю роллю України під час і по першій світовій війні відчули вони щойно в 1945 році, коли армії їхньої союзниці опинилися на кордонах Італії, Греції, Франції і Північної Європи. Це була помста історичної Немезіди за те ігнорування України, яке виявили західні „пацифісти" під час першої війни.

Подібно Польща за те, що в 1920 році в Ризі кинула напризволяще союзню Україну, — впала жертвою історичної Немезіди, стаючи по другій війні сателітом Москви. Цю саму заплату одержала Німеччина вперше за пакт неагресії Ріббентроп-Молотов 1939 року, дозволяючи Росії загарбати Галичину, Холмщину, Західню Волинь і Полісся, Буковину і Басарабію, і вдруге, коли в 1941 році з'явився Гітлер на Україні, не як союзник поневолених націй СРСР, а як завойовник, що бачив, як і Москва, в Україні „унтерменшів", не вільну націю, а „лебенсраум" для визиску. Реакцією на цю політику були УПА і — Сталінград. Бо ніхто інший, як генерал Бравхич, заявив, що Німеччина програла війну з Росією не в Сталінграді, а коли підняла над Києвом знак свастики, замість прапора вільної України. Мудрість поневчасі... А скінчилося це Ялтою і Потсдамом, новим „миром", який не лише Україну, Кавказ, Балтику віддав під владу неситої Москви або комунізму, але й майже всі народи колишньої Габсбурзької імперії плюс половину Німеччини і Балкани, поставивши на цілий зріст перед християнським Заходом смертельну небезпеку атеїстичного імперіялізму східньої орди. **Помста історичної Немезіди!**

Правда, недоцінення політичної ролі України і справжніх завойовницьких намірів Росії — у Версалі, в Ризі, в момент заключення пакту Ріббентроп-Молотов 1939 року і у війні Гітле-

ра 1941 року проти СРСР на Україні, нарешті в Ялті-Потсдамі, — було наслідком не лише недоумства жалюгідних західних „пацифістів", але й наслідком свідомої політики темної московської мафії Заходу, яка мріє про „Світовий Уряд" Росселів і Тойнбі, з подібним до советського „расм" для підлеглих тому урядові націй, — але це справи не змінє. Хаос і війна всіх проти всіх у світі і смертельна загроза християнській цивілізації Європи наступила як помста історичної Немезіди за ігнорування або ворожість до України, ідеї воюючого Києва, до ідеї кінечности знищити московську орду, а не заключати згубливу „дружбу" з нею, — з червоною чи з „демократичною". Пакт з дияволом врешті-решт скінчиться страшною розплатою. З волі чи проти волі Захід буде змушений виступити проти Росії. *Volentem fata ducunt, nolentem trahunt.*

Про цю роллю України треба пам'ятати тим силам (націоналістичним) і на еміграції, які вірять в давню, історичну Україну. Щоб не дати себе звести на манівці лакейського нікчемного „контактівства" з агентами Кремлю, нових Сталіних і Шелепіних, в якій би масці поетів чи дипломатів не з'являлися вони серед нас. Пам'ятаючи, особливо у Великодні свята, слова Євангелія: „не приставай з тими, хто, називаючись братом, лишається служителем ідола" (1 до Коринтян, розд. 5). Інакше — „буде каяття, та не буде вороття". Інакше не минути й нам каруючої руки історичної Немезіди.

~~~~~

Ми розуміємо, що боротьба буде довга й люта, що ворог безпощадний і дужий. Але ми розуміємо й те, що це вже остання боротьба, що потім уже ніколи не настане слухний час до нової боротьби. Ніч була довга, але ранок наблизився, і ми не попустимо, щоб проміння свободи всіх націй заблищало на наших рабських кайданах: ми розіб'ємо їх до східсонця свободи...

Микола Міхновський

~~~~~

**ПРИЙМАЄМО ЗАМОВЛЕННЯ НА КНИЖКИ НАШИХ ІСТОРИКІВ:
ПРОФ. О. ОГЛОБЛИНА і ПРОФ. М. ЧУБАТОГО.**

Ярослав Стецько

В ОБОРОНІ ВІЧНОЇ ПРАВДИ КИЄВА

Валять комуністи в Китаї стару ідеологію, стару культуру, звичаї і обичаї. Це не так важно, що червоногвардійці Мао нищать твори Бетговена, Шекспіра, Гете чи Платона, але особливо важно, що нищать вони Конфуція, нищать пошану до батьківщини. Точно, як в СРСР донощика Павлика Морозова, героями робиться зрадників власного батька і матері. Для червоногвардійців важні передусім Мао, їхній пророк зла, Маркс — духовий гангстер Окциденту, Ленін — руйнік усіх цінностей людини, родини, нації, Сталін — народовбивець, найбільший, мабуть, злочинець усіх часів і народів.

Конфуцій, навчаючи 500 років перед Христом, визначив зміст духовости китайця. Її хоче завалити Мао, вивівши голоту на вулицю, щоб, мовляв, не згасла „революція”. Та коли голота змушує старих людей на вулиці „каятися”, коли їх б'є, знущається над ними, щоб тим задокументувати, що до минулого немає повороту, то це лише доказ руйного, а не революційного, творчого, нового.

З меншим шумом, але систематично, продовжують те саме, що маоїсти, москалі в Україні. Ну, що ж китайці валять Бетговена і Шекспіра, а москалі валять нашу Печерську Лавру, наші святині, нашу культуру, палять наші музеї і бібліотеки, забороняють нам навіть творити рідною мовою в рідному дусі. Вони навіть „православну” алексєєвську церкву систематично ліквідують, переконавшись, що народ хоче вкласти в неї свій зміст.

Москва унеможливилоє свободну творчість українських працівників пера, слова, звуку, долота і пензля, вона здавлює народню творчість силою і терором. Мао лише її злий учень, бо Москва не поспішає, а йде пляново, бо це її органічний образ життя, який несе в собі кожен москаль. За російськими багнетами стоїть образ антихристиянського, антигуманного, рабського способу життя. Гуманізм, релігія, людська гідність, свобода творчости — для москалів ніщо! „Культурну революцію” ведуть вони в Україні безперервно: валять питоменне, оригінальне, традиційно їм чуже, а насаджують своє, влас-

не, реакційне. „Культурної революції” немає на російській етнографічній території, там є **продовження** того, що **було від століть** — „общини”, толстовщини, достоевщини, по суті — большевизму.

В Україні на наших очах розгоряється духова революція проти Росії. В осередку її ідей — Київ, святий і вічний з його героїчним гуманізмом, воюючим християнством, визвольним націоналізмом, з його афірмацією людини як Богоподібного ества, з його „слави добувати, братів визволяти”, з його великими традиціями осереддя духового життя. З Симоненком та його послідовниками, що в центрі ставлять шляхетні ідеї людини, нації, вічного, що на наших очах піднімають велике і геройське. Духова революція України обороняє, зберігає і бореться за розвиток творчого, світлого, що дає силу людині і нації, намагається перебороти, завалити руйнне, російське, зліквідувати воююче безбожництво, скинути ярмо соцреалізму з мистців, поетів, науковців.

Україна — в наступі, Київ стає головним bastіоном на світовому побоевищі.

Як не можна краще унаявилося тепер боротьба двох культур, двох ідейних світів, Києва і Москви, імітацією якої стала китайська „культурна революція пролетаріату”.

Сталін, щоб втримувати у напруженні свою партійну голоту і охлократичну російську націю, щоб не зміщанилася, в ім'я революції „очищував” апарат партії, вимордовував сотні тисяч людей. Цього навчили його Іван Грізний, Калита, Петро, які винищили все населення Великого Господина Новгороду (1471, 1478), Твері (1485), Пскова (1510), Смоленська (1514), Рязані (1520), які вирізали все населення Батурина з жінками й дітьми.

Такої лекції не мав Мао в історії Китаю, і тому він сталінську „перманентну революцію” хоче робити новим стратегічно-політичним методом — партизанською війною, інфільтруванням червоногвардійців у чужі країни, які мають нести не китайські світлі традиції і культурні цінності Конфуція чи Ляо-Тсе, а російські і марксистські.

Нова форма російської сатанократії

Сталіна обожнювали москалі, бо вони потребують тирана, за ним тужать.

Ось як характеризує російську душу москаль Г. Пегов у своїй книжці „Що таке Всеросія?“, яка вийшла у видавництві білоемігрантського Національно-Трудового Союзу (НТС): „В душі російської людини з'єднані: деспот і раб, визискувач і бідак, розкіш і крайня нужда, Микола I і Стєнька Разін, Аракчєв, Бакунін і Ленін, Карамазови, старець Зосима, глухонімиий Герасим, Смердяков, Чічков, Манілов, Обломов, Хлєстаков"... Більшість типів у російській літературі — мерзенні, але російські письменники кохаються в мерзенності... Потреба каяття включно з самообплывуванням типова для російської людини. Але „многогранний характер, „русскість” роблять її найбільш вселенською з усіх народів, отже найбільш здатною об'єднати і кермувати духово роз'єднаним людством”.

Усе ясно сказано, за Достоевським і Леніним — панувати над світом. Це висуває вже тепер російська еміграція. З концепції Евразії, Союзу Евразійських Народів, для якого Сталін поклав федеративні основи, виросте Всеросія, як універсальна конституція. Це інша сторінка медалі — російського всесвітнього загарбництва, що його проповідує устами Г. Пєгова НТС і що збігається із концепцією російського філософа Бердяєва.

Г. Пєгов вважає, що Евразія складається з народів, які: а) прийняли православну форму християнства і східнохристиянський світогляд, б) які увійшли в безпосередній зв'язок з Азією через монгольсько-турецьке панування і в) які засвоїли європейську освіту. Це — Всеросія з євразійським символом — двоголовим орлом, оберненим у сторону Європи і Азії. Истою Евразії має бути єдиновір'я, звідси цілком зрозуміла політика царів — насильного навертання на „православ'я”, і „єдиновір'я” комуністичне.

Які ж взаємно близькі НТС, КПСС, Бердяєв, Евразія, світовий ССРСР, філософія Достоевського про „вселюдськість”, як російську національну ідею, і через те необхідність „навернення” всіх людей на „росіян”! Достоевський

писав дослівно таке: „Усі люди мусять стати русскими, понад усе русскими! Тому, що „вселюдськість” є російською національною ідеєю, тому мусять бути передусім кожна людина російським”. („З щоденника письменника” 1878).

Для новооформлених російських імперіялістів, які йдуть на зміну большевизму, Евразія, тобто Всеросія, географічно поділяється вже не на Європу і Азію, а на середній, центральний континент — Евразію і два периферійні світи: азійський і європейський. Ця Евразія, — пише Пєгов, — це окремішня своєрідна культурна індивідуальність, їй в нашу епоху належить керівна роль в низці людських культур, а свою віру вона може обґрунтувати тільки релігійно... Православне світосприймання, православ'я — це нова, стара віра Всеросії... Евразійську культуру треба протиставити культурам Європи і Азії. „Не женіться, — пише він, — за колись славною Європою, але нині вже звітрілою, яка в погоні за матеріяльними благами втратила душу... не захоплюйтеся і її останнім американським виданням, бо — не зважаючи на технічні чудеса, воно духово ще огидніше, як було раніше”...

Г. Пєгов, Бердяєв і НТС щодо „вселюдської ролі” Росії цілком погоджуються з Леніним і Сталіним, з одною різницею — Ленін і Сталін у визначенні цієї ролі покликалися на Маркса, а Пєгов, Бердяєв, НТС — на св. Павла...

Нові московські імперіялісти цитатою з св. Павла: „хто не працює, той не їсть”, оправдують терор комунізму, кажучи: „Не можна не признати, що введена большевизмом в суспільне життя нова, трудова основа, по суті своїй цілком християнська, чого, розуміється, не можна сказати про основу європейську, грошову, протирелігійну. І далі: якщо „влада користується співпрацею Церкви на православному Сході, то це, в остаточному розрахунку, відповідає євразійським інтересам”. Додамо: отже й насильна ліквідація наших обох Церков. І більше: підкресленням, що советська влада „обстоює основні великодержавні інтереси, по-новому унагляднені в сучасних умовах”, — виправдують російські т. зв. антикомуністи большевицьке народовбивство.

Евразія т. зв. російських антикомуністів покривається з кордонами Росії на Адріатику, бо

в Югославії „теж православ'я”, а Альбанія, Мадярщина, Прибалтика через культурно-історичні, географічні, економічні та етно-історичні зв'язки мали б бути також „закономірно пов'язані” з Евразією-Всеросією.

Ф. Достоевський у „Щоденнику письменника” (1861-1881), захищаючи євразійську концепцію, підкреслює, що, можливо, Азія у майбутньому — головна перспектива Росії. Близький контакт з Європою може бути „осоружним і негативно вплинути на російську ідею, повернути саме православ'я і звести Росію на шлях загибелі”... Російський „соціалізм”, — пише він, — його ціль і „ісход” — всенародня і вселенська Церква, здійснена на землі, наскільки земля може вмістити її... Само собою Константинополь раніше чи пізніше мусить бути наш... Росія має бути покровителькою і провідником усіх православних народів... Для російської душі європейська культура була завжди ненависною і багато в чому чужою”...

Європу і увесь світ має врятувати Росія — вірив російський поет Пушкін, який висловив такі дві головні думки, що заключають в собі її призначення і цілі. Перша думка — все-світянськість Росії, її резонанс і глибинна спорідненість її генія з геніями всіх часів і народів світу. Друга думка — це поворот до народу, і заповіт, що тільки в ньому „проявиться всеціло наш російський геній”.

Завжди нова форма месіанізму: Евразія, слов'янофільтство, православ'я, супернація (НТС), большевизм, антиколоніалізм, світова революція.

Н. Данілевський в своїй книжці „Россия и Европа” (5 видання, 1895) пише: „Росія не належить до Європи. Загальнолюдської цивілізації немає і не може бути... (Слов'янство) більше як дві третини якого творить велике російське царство, є термін одного порядку з гелленізмом, латинством, європеїзмом... Європа — це германсько-романська цивілізація... І більше ніщо. Слов'янський (російський) культурно-історичний тип буде першим повним чотириосновним типом, який охоплюватиме ці досконало оформлені елементи — релігійний, культурний, політичний, суспільно-економічний, чого в такій синтезі не має ні один культурно-історичний тип”. Як істотний елемент со-

ціально-економічного ладу Н. Данілевський вважає общинне землеволодіння, що дає російському суспільному устроєві ту стійкість, якої немає на Заході. Отже — передвісник комунізму...

У книжці „Россия и СССР” лідер білоемігрантського НТС А. Трушнович пише: „Російська культура і російська мова — спільно слов'янські... Большевики — на даному етапі — досить правильно розв'язали національне питання... Від Росії піде релігійне і духовне відродження людства... Росія є носієм ідей ширших і більших, як слов'янство... У центрі слов'янського світу має стояти духово сильніший народ. Це — народ російський... Російський народ призначений виконати велику місію — понести Божу правду всім народам... А якщо має затріюмфувати зло, то хай це буде російське зло...”

Призначення російського народу зформулював, прочитавши повість Достоевського „Бідні люди”, російський літературний критик першої половини XIX ст. В. Белінський так: „Я починаю любити людство по-маратівськи*). Щоб зробити щасливою його меншу частину, я вогнем і мечем винищив би більшу... Люди такі дурні, що їх треба насильно вести до щастя”...

Згаданий вище Н. Данілевський вважає, що Всеслов'янський Союз, федерація, повинна по волі чи по неволі охоплювати всі країни від Адріатики по Тихий океан, включно з греками, румунами, мадярами, а столицею має бути Царгород...

Отже, маємо такі імперіялістичні формули: **Всеслов'янський Союз, Союз Євразійських Народів, Союз Советських Соціалістичних Республік, російська нація** — „являє неповторне у своєму самооформленні, тісна сім'я народів і націй” (НТС, Програма, 1959 стор. 14). Кожна з цих формул імперіялістична, загарбницька — і Данілевського, і Достоевського, і Менделєєва („К познанию России”, 1906), і А. Герцена, і Леніна, і Пеґова, і Трушновича.

На наших очах відбувається смертельна боротьба двох культур, що її так глибоко і май-

*) Жан-Поль Марат (1743-1793), французький революціонер.

стерно з'ясував український політичний мислитель Д. Донцов у „Підставах нашої політики”. І те, що тепер веде Москва в Україні на відтинку нашої культури східним, вирахованим способом, імітують її учні Мао і Ко в Китаї.

Київ наступає, як авангард культури християнської, національної, як носій вічних вартостей людини, нації, Бога. Тож ми мусимо всіма силами, з усією натугою волі стати і на чужині в обороні вічної правди Києва.

Коли знаходяться на Заході люди, які, зраджуєчи свій світ ідей, сприяють перемозі російського світу ідей руїни, то чому за величчі, шляхетні ідеї Києва не може стати, як за свої власні, та частина людства, що стоїть за Христа, за Бога, за батьківщину, за людину — Богоподібну істоту?!

Розвиток духової культури і релігійна динаміка, протиставлення утилітаризмові і гедонізму, скептицизму, атеїзму, соціальному дарвінізму, матеріалізму — передумова успіху політичної офензиви проти сил зла, проти большевизму. Світ Діоклеціана і Нерона стояв проти світу катакомб, і здавалося, що ця нова сила, яка щойно народжувалася, буде втоплена у морі крові. Але ні! Вона перемогла!

Казав колись Ля Бон: „Можна уярмити народ, але не легко змінити його душу, насліддя многих століть”! Василь Симоненко кличе:

Народ мій є! Народ мій вічно буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!
Пощезнуть всі перевертні й прибуду
І орди завойовників-заброд!
Ви, байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде:
Народ мій є! В його гарячих жилах
Козацька кров пульсує і гуде.

Так, велику візію вичаровує Симоненко, який вже не живе. Що більше, він виїняткове місце України, нашого Києва, бачить у світі: „Хай мовчать Америки й Росії, коли я з Тобою говорю”... Коли говорю з Україною, що повстала за людину, за націю, за Христа. І страшна кара Божа чекає на тих, хто наше святе місто, місто Христового Апостола Андрія руйнує і його цінності топче.

„Страшно впасти в руки Бога живого... І небо і земля будуть в огні”, — каже св. Павло.
„Настане час, коли у світі спасеться немало

гі... Будуть усі сліпі”... — перестерігає Євангелист Йоан.

„В один злий день, в одну злу ніч Атлантида, занурившись у море, щезла”, — пише Платон.

Велике післанництво нашого Міста, що стоїть у затяжній боротьбі проти сил Антихриста, за вічні вартості Людини — Богоподібної Істоти.

Без відродження духової культури, без християнського динамізму, без патріотизації життя, без афірмації героїчного гуманізму, — багаті тільки на матеріальну культуру, без духа й ідеї, без моралі і візії вічного призначені на загибель.

Так, зударилися два світогляди, дві культури: київська і російська, київська і пейпінгська, але, на жаль, київська і також нового Вавилону — Нью Йорку! Бій за Київ розгоряється щораз ширше і глибше, бо без Києва, без св. Софії не може Кремль бути символом „відродженого російського християнства”, що має „врятувати світ”.

На Київ дивляться тисячоліття не лише Пірамід, дивляться Платон і Сократ, дивляться тепер Конфуцій і Ляо-Тсе. На Київ дивиться передусім Христос і Його рівноапостольний Володимир Великий Святий, споглядають мільйони наших героїв і борців, що поклали свої голови за вічне, святе Місто України. Можливо, що в руки України, яка стоїть на найперевішому фронті боротьби проти войовничих носіїв московського зла, безбожництва і рабства, Христос дав ключі у нове тисячоліття. Тільки той, хто вірить у таку місію Києва, у вічність нашої Столиці, нашої Батьківщини, має дані перемогти. Вірить не по-толстовськи, а вірою наших славних предків, які з хрестом і мечем, з ризком для власного життя стояли за правду Христову.

Під прапором і знаменом Києва — не тільки наша перемога!

ЧИТАЙТЕ,

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,

ПОШИРЮЙТЕ

„В І С Н И К”!

Д-р Михайло Кушнір

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ — ДЖЕРЕЛО ІСТОРІОТВОРЧОЇ СВІДОМОСТІ

(Доповідь, виголошена на XIV З'їзді ООЧСУ)

(Продовження)

Що нового вносить до історії націоналістичний погляд на світ, творений людиною?

Він вносить, поперше, пересвідчення про те, що досі було тільки передчуттям і не завжди зрозумілим фактом, що людство живе народами, і що це лежало в Божому пляні творення всіх речей.

Подруге: нація є психічним твором, і вона мусить дороблятися своєї духовної особовості, як „визнання себе в своїй істоті” — шляхом і силою психіки одиниць.

Потрете: нова доба історії серед цивілізованих народів, що починається на наших очах, доба звана націоналістичною добою, означає, що народи видобувають свою особовість зі стану підсвідомої стихійності на рівень сповненого свідомості індивідуального життя.

Зі становища, що головною причиною безладдя в національній творчості є брак стислого зв'язку між життям чуттєво-патріотичним і розумово-патріотичним, — легко доглянути, чому націоналістичний рух, що запобігає цьому безладдю, так пристрасно поборюється оцією „антресолею”, оцим „шкільним розумом”.

З ідеї націоналізму випливає засада суверенності нації в її державній будові. Це ніяка демагогічна вигадка, а природний вислід органічного розвитку особовості.

І це найбільш знаменна прикмета нових часів, що засада психічної суверенності нації над усім, що є твором рук, що є способом цивілізованого життя, що ця засада впливає із зрозуміння органічності народу. Вона впливає з історичного досвіду і з психологічного знання про людську одиницю, що все, що вимудруване і що сперте тільки на механічності, заводить, а вічним є тільки життя.

У світлі цієї правди стало ясным, що самостійне буття тієї великої особовості, якою є нація, можна забезпечити шляхом стислого зісполення її самознання з біологічними підставами її тіла, і що вартість будови тієї особовості залежить від доброго обігу життєвої енергії в усьому її організмі.

Отже, доба, в історії якої кермує нацією націоналістична думка, починаючи від визнання нації психічним понадодиничним буттям, укріпленою власним почуттям свідомості. Вона починається тоді, коли існує вже можливість здобути в цій суспільній збірності одностійність в цьому напрямі усіх верств.

В Україні націоналістична думка почала працювати раніше, ніж у краях, де державне життя не було перериване, де думка про цілість була привілеєм держави, як виховника і керманіча, де — одним словом — поняття нації і держави було чимсь однозначним.

Протягом останніх ста двадцяти років, а з особливою чіткістю по втраті незалежності, в українських умах щораз очевиднішою ставала правда, що про майбутнє України рішатиме нарід, якщо зробить з себе самостійну, комплектну одиницю, здібну творити свою відрубну цивілізацію, що Україна не вмерла, поки живе нарід. Під тиском обставин почалася зміна в ментальності, почалася велика реформа умів, що полягала в переладюванні на плечі народу всього, що його досі офіційно репрезентувало і брало за нього відповідальність, усього, що було привілеєм приходства і решток козацького панства. Скоро почало зростати значення нової верстви, т. зв. інтелігенції, що брала на себе ролю стернового національної свідомості, а водночас з тим набирала значення праця над пробуджуванням свідомості кляса, раніше до історичної відповідальності не покликаних. Освічені люди шукали контакту з народом. Освічена думка шукала опертя в біологічній силі мас, щоб спільно витворити оцю психічну цілість в національній особовості.

Але це не було легкою справою. Можна устійнити закон, що життя, на рівні одиниці, як і збірності, недостатньо в собі зорганізоване, саме напрошується, щоб його пограбували чужі сили. Державу розберуть сусідні держави, а душу розберуть вороги з допомогою накинених доктрин і змов.

Пригадаймо собі, що саме в тих часах наро-

дження націоналістичної ідеї на українських землях почалася на велику скалю зокрема антинаціоналістична акція, акція, що триває й досі під різними виглядами.

**
*

Дуже важливим моментом у процесі ународовлювання суспільства є умова загальності. На цьому властиво засновується внутрішня праця суспільства (виховна, освітня, творча в науці, літературі і мистецтві, врешті суспільно-політична в боротьбі різних опіній і в класових боротьбах), щоб у висліді дійшло до якоїсь гармонії у суспільних стосунках, яка уможливила б нормальне життя організму. А ця нормальність, що свідчить про цивілізаційну зрілість суспільства, силою факту виявляється у суверенності національної ідеї в політичному значенні (національна держава).

Отже, загальність, „мобілізація”? Чи, однак, можна дійти до такої „тотальності” (як це сьогодні називають) шляхом революції і опанування має диктатурою? Українська націоналістична думка не хоче ошукувати себе і світ позорами „тотальності”, спричиненої механічною силою; вона стоїть на становищі, що національна держава має бути вислідом органічної зрілості суспільства. І українська націоналістична думка здає справу з того, який довгий, мозольний і драматичний процес цього дозрівання до „тотальності” шляхом добровільності.

Згадаймо тільки, як довго і з якими перепонами дозрівала громадянська думка у вузькому, хоч і дуже важливому для української цивілізації, засязі козацького ордену. З яким же трудом добувалися там проблиски думання про те, що поза межами цього стану існує ще решта народу, який чекає на свою історичну чергу.

В XIX стол. відбувався в нашому суспільстві щораз скоріше процес суспільної ферментації: по міщанській наступила справа селянства і врешті справа пролетаріату. Її полагодження закінчить процес органічного інтегрування національного організму. Тут знову знайшлася запора у вигляді Маркса, ідеологія якого скупчила в собі всі доктрини, придатні для затруєння в суспільстві національного почуття. Ми перебуваємо саме в періоді кризи, кінець якої бачимо в большевицькій „релігії”.

Цю проблему може розв'язати тільки наці-

оналістична ідея, яка дозріває на наших очах. Тому повторюємо — є конечним поглиблювати знання про націю, як органічне буття, існість. Особливо освічені верстви суспільства, оця класа, названа інтелігенцією народу, покликана відігравати в розвоєвих процесах таку роллю, як в хемії відіграє тіло, що його додають до двох інших (взаємно неутральних або ворожих) тіл, і що витворює з них нове буття. Отже, інтелігенція мусить виконати своє завдання і довести внутрішнє життя нації до органічної гармонії.

**
*

Вислідом сучасної праці суспільства є природна, а потім щораз свідоміша стилізація доробку. Цивілізація стає індивідуальною, властивою даній збірноті, коли те, що було в стилі автоматичністю і звичаєм, набере в загальному почуванні прикмет родимости. Культура, йдучи за цим почуванням, відповідно господарить речевим і моральним доробком, а передусім шляхом виховання надає родимого стилю самій людині, вершковому витворові цивілізації.

Коли всяка індивідуальна творчість є шуканням упредметненого виразу для думки, то збірнота є творцем, що менше або більше свідомо шукає виразу в своєму стилі. Стиль є ретельною власністю даної цивілізації, коли не дозволяє індивідуальному творцеві виломитися з нього, бо це значить, що стиль сягає тоді глибоких шарів душі. В стилі історична збірнота ривалізує з індивідуальним генієм на полі творчости. В такому стилі криється те, що називаємо генієм народу і навіть раси.

Коли зважимо, що збірнота, таким способом психізована, стає відрубною особовістю з самого почуття своєї родимости, то зрозуміємо, що народження Нації є вислідом культури, яка стилізує збірноту аж до голосу крови. Нація постає, коли почування родимої і дідичної своєрідности стає чинником, що гармонізує в цьому дусі всі інші почування і заходи цивілізаційної господарки і вводить до стилю глибокий біологічний мотив — турботу про долю створеної цілості в майбутніх поколіннях. Коли всі інші огляди матеріальної і суспільної господарки могли бути раціоналізовані з усією практичністю, то в цьому аспекті культура духа мусіла

вести до психіки збірноти високодраматичний чинник — думку про життя і смерть витвореної нею цілоти, думку про долю поколінь, які не могли б уже жити в іншому цивілізаційному укладі. Цей стан збірного життя в нації є найповнішою психізацією і стилізацією середовища, бо вводить це середовище на шлях історичного плянування і вивіновує збірну особовість всіми духовими дарами, даними одиниці, що змагає до життя вічного.

Цей погляд на процес усупільнювання людської думки тим різниться від механістичного погляду, який цілком узалежнює одиницю від суспільства, що визначає в цьому коловороті більшу ролю творчості одиниці. Коли б ми не визнавали, що одиниця додає від себе до загального доробку щось власне, і то спонтанно, ми не вміли б вияснити почування власної особовости, почування своєї автономности, яка так легко перероджується в антагонізм до середовища, що вбирає в себе особовість, спонукує навіть до боротьби з суспільством. В кожному разі почуття особовости родить змагання до оригінальності і переборення того, що стало вже стилем середовища. Маю на думці не тільки мистецтво, — на кожному полі йде безупинний спір між правом індивідуальности і правом середовища.

Одиниця борониться від захланности середовища, що затирає її індивідуальність, а що її думка працює в цьому напрямі, свідчать про це ідеї, в яких вона цю думку упередметнює. Ці ідеї, виражені таким чи іншим способом, перестают також бути власністю одиниць, вони кружляють, знаходячи прихильників; постають на тлі суспільного життя дві тенденції до двох бігунів суспільної психіки, одним із них є одиниця, другим інтерес суспільної збірноти. Чим стисліше й безоглядніше вистилізоване життя суспільства, чим вища свідомість одиниці, тим чіткішим і найбільш засадничим стає ідейний поділ на два табори: ліберальний, що боронить права одиниці, і національний, що боронить інтерес цілоти. Таким способом внутрішній конфлікт, що відбувається в душі одиниці, яка прагне зберегти свою індивідуальність, а водночас змушена давати зовнішній вираз своїй думки, витворює явища політичної натури.

Володимир Гаврилук

НОКТЮРН

Загубив власне серце,
чужого не знайдеш.
А чи то місяць серп цей,
стеж.

Тютюн та олівець,
дешевий засіб лірики.
Непевні солодійства вигадки,
кінець.

Чого ще прагнеш? Чола й руки
упали в прірву ночі.
Над дахом дзвонять зорі лунко.
Зорі. Очі.
Брилянти рос холодні
і місяця ріжок.
Дзвінка мелодія безодні
над безумом думок.

Міт зимносиній
у срібній чаші самоти.
Його до дна людині
надхненням слів не вичерпiti.

Ніч мов зубата скриня
під віком чорноти,
що хтось із неї виийняв
нас литий, золотий.

І тільки ніж щербатий
лежить на дні її,
під місяця дукатом,
проклявши солов'їв.
1938.

Ми знаємо з історії високоцивілізованих країв, скільки енергії зуживає ця боротьба. Вона не без цивілізаційних користей, бо знівелювання індивідуальности загрожувало б застоєм. Велика французька революція доконалася під гаслом емансипації одиниці. Філософи дораджували навіть поворот до природи, як визволення від цивілізації. Що цей відосередній рух не знівечив розвитку і не розсадив суспільства, належить знову приписати психічному чинникові, саме патріотизмові, а цей чинник пливе з прив'язання до витвореного збірною творчістю сідлиська. Цей патріотичний інстинкт виявляється сильнішим від доктрин і відрухів будівничих. А коли культура витворить з речевого інстинкту чинний патріотизм, щораз більше

Літописець

БРАК СИЛЬНОЇ ВОЛІ ДО ПЕРЕМОГИ

(Міркування учасника визвольних змагань)

У статті „Історія нас добре навчила” („Вісник”, ч. 3 1967) обговорив я головні причини нашої невдачі в будівництві Української Держави після вибуху Української Національної Революції. Головний натиск поклав я на нашу духову поставу, наше наставлення до такої величезної нагоди. Ми програли визвольні змагання тому, що не мали сильної волі до перемоги. Це відчували всі вояки українських армій.

Часто чути було голоси зневіри:

— „Воюємо, але як ту війну виграти, як усього бракує”...

Нам бракувало тоді дослівно всього: зброї, амуніції, летунства, апаратів зв'язку, транспорту, ліків, одностроїв, взуття, білизни, навіть часто й харчів.

Але найбільше бракувало сильної віри в перемогу. Звідки така сильна віра повинна була зродитися? Очевидно, тільки з проводу, провідних людей того часу.

Історія вчить, що великі полководці всіх часів тільки тому перемагали, що в критичний момент виявляли силу волі, надихали нею свої війська і кидали їх у вир бою.

Яку величезну силу волі проявляв Александер Македонський, вигравши бої з переважаючими силами противників! Скільки завзяття мали Ганнібаль, що перший в історії перевів свою армію через засніжені Альпи, Цезар, Сципіон і інші вожді римських залізних легіонів на трьох континентах! Вашингтон і Грант пе-

свідомий, а на цьому рівні вона зформує думку в націоналістичний погляд на стосунок одиниці до суспільства, тоді відступає в тінь примітивний лібералізм, і історія починає йти новим, синтетичним шляхом, що вповні примирює одиницю з життям середовища. Істота тієї еволюції засновується на тому, що ународовлене суспільство стає свідомою себе і своєї долі особовістю.

(Закінчення в наступному числі)

ремогли противників своєю непохитною вірою в перемогу американського народу.

І в нашій історії були безсмертні вожді, полководці, що дивували цілий світ своєю хоробрістю, організаційним і стратегічним хистом. Вистачить згадати хоч би Святослава Завойовника, Володимира Великого й Мономаха, Романа, Данила, з наших гетьманів — Сагайдачного, Хмельницького, Виговського, Дорошенка, Мазепу... А з новіших часів генералів М. Тарнавського, В. Тютюнника, Удовиченка, Безручка, полковників Болбочана, Дяченка, Коновальця, Дашкевича. Одначе, їх було замало.

Безприкладна стратегія й тактика УПА вкрили безсмертною славою її Командира — генерала Тараса Чупринку та її численних старшин, підстаршин і вояків. Яка неповторна шкода, що герої УПА діяли не в 1917 році!

Майже всі автори спогадів про нашу визвольну боротьбу підкреслюють брак таких могутніх чинників, як ентузіазм, фанатизм, полум'яна віра в перемогу, не зважаючи на перешкоди.

Чому вожді й провідники інших народів зуміли надхнути їх ентузіазмом, фанатизмом, вірою в остаточну перемогу, а в нас про це майже не дбали?

Варто зібрати всі наші пропагандивні матеріали з часів визвольної боротьби і з'ясувати, як наші вожді й провідники підтримували наш настрій і нашу армію на дусі. Які промови виголошували до війська, щоб надхнути їх до перемоги.

На жаль, автор цих рядків у 1919 році ані не читав добрих пропагандивних видань, ані не чув запальних промов.

У недавно виданих споминах Василя Волицького читаємо про невдачі під Львовом і Києвом, що за них відповідає тодішній наш військовий провід. Ці невдачі не могли викликати бадьорого настрою серед нашого війська, що його треба було підтримувати не порожніми закличками, а фактичними даними про заходи нашого уряду й нашого командування, щоб направили невдачі. Одначе у цих споминах панує

якесь розгубленість, брак відчуття того, що існує сильний центр, сильна людина, яка тримає у своїх руках долю країни. У критичних моментах під Львовом і Києвом просто не відчувалося сильної руки.

Коли читаєш ці сподини колишнього молодечого добровольця і численні інші, просто дивує брак сильних ініціативностей. Сто тисяча українська Галицька Армія могла з'юбути Львів, одначе... не було рідшого наказу до центральної атаки з усіх сторін рівночасно, щоб за всяку ціну його з'юбути. Українській армії, на вимогу підставлених полякам, представників Антанті, заборонено було обстрілювати Львів, щоб не „робити шкоди цивільному населенню“, яке обстрілювало з вікон, пивниця і дахів наше вісько. А в історичний день у Києві, 31 серпня 1919 року, був наказ — „держувати, але не стріляти до денкінців“. Через те і змогли денкінці заволідати Києвом, хоч наші віська мали змогу відкинути їх, не дати їм перейти моста. Але денкінці стріляли до наших воєнків!

Одначе, такої конечної засади трималися не всі наші віськовики 50 років тому, ведучи війну з нацизмами. Безпереч воєнному законодавству з нацизмами ворогів України „по-цивільному“, так, ніби Україна не стояла перед проблемою: бути чи не бути. Дивилися крізь пальці, як большевицькі агітатори розкладали українські полки, полонених під арсеналом у Києві звільнили, хоч це був большевицький штаб, ядро червоних пропагандистів і чекістів на чолі з Євгенією Бош. Коли денкінці зближались до Києва, серед нашої віськової верхівки панувала думка: 80 відсотків Добровольчої Армії — це українці, що перейдуть на нашу сторону, тому не вільно до них стріляти. Внаслідок цього ми втрачили Київ, що спричинило моральне заломання українського віська...

Як вичемося одверто чи мовчазно, через тривість чи через байдужість, нашої об'явленої нашому Місту, за Володимиром і Ольгою, перед тим через Первозванного Апостола Правди — марною і безплідною стане і наша політика. Не можуть готосіння про „сборну і самостійну“, коли не будемо вклатати в нашу ідею ясних, спертих на нашії правдиві містці, ідей реалістичних, соціалістичних, культурних чи етичних і естетичних. Без священного згине етична згине і естетичне. Без Правди в нашії думки згине Добра, згине краса, а тоді згине і нація, як духова одиниця, як вічний союз „живих, мертвих і ненароджених“. Тоді й меч випадає з українських рук.

С К Л А Д А П Т Е Н А П Р Е С - Ф О Н Д В І С Н И К А І

Які величезні перешкоди переборили у своєму житті Тарас Шевченко, Іван Франко й інші наші великі люди, щоб осягнути безсмертність! У безприклядному доброті американського життя послабляються воля до праці. Тому в то-варствах нашої молоді треба обов'язково підкваліфікації всіма проваами культури, виробляти сильну волю, без чого людина не є повноцінною, а нація не може добиватися успіхів нарівні з іншими першовими націями.

Для великих людей не існує слово „неможливість“ і твердо прийнята постановка, та й фанатизм для святого діла перемалюють невгугність і залізена воля у виконанні її, посвя-

цювати з успіхом діла свого народу. Альбіст і осягати успіхи у своєму житті, праця, настільки волю, стати сильною ініціативною працею над собою з'юбути широке знання нормальна людина може напоселити

Богдан Коринт

ІСТОРИЧНІ АНАЛОГІЇ

Найбільш тривожною проблемою останніх місяців була проблема протиракетної оборони міст.

Почалося з того, що довкола Москви приступили до будови оборонних споруд з ракетами, які можуть автоматично перехоплювати і нищити атомові ракети противника. Ця оборонна система, як кожному зрозуміло, звернена не проти червоного Китаю і держав Західної Європи, які покищо неспроможні загрожувати советській імперії. Єдиним могутнім противником для Москви є тільки Америка.

Будова такої оборонної системи вимагає велетенських фінансових засобів. Американці не мають заміру нападати на Советський Союз. Тож, треба припускати, що Москва, сама готуючись до великої війни в майбутньому, забезпечує себе проти відплатного удару Америки.

Як би не було, перед Вашингтоном стоїть питання: посилити зброєві перегони з ССРС чи дипломатичними переговорами довести до угоди про роззброєння? Беручи під увагу можливі наміри Москви, ЗДА в оборонній ділянці мусять не то додержувати її кроку, а навіть випереджати цю комуністичну імперію. Отже, треба рахуватися із вкладом у цю справу великих тисяч мільйонів доларів і з загостренням міжнародної ситуації. Переговори на „найвищому рівні” відбуваються, але про їх стан не знаємо нічого. Тут треба брати під увагу також миролюбні настрої населення Америки і Європи, які дозволяють Москві щораз більше скріплюватися.

І саме оце бажання за всяку ціну жити бодай у проблематичному мирі, хай коштом інших народів або й коштом майбутніх поколінь, наводить на думку деякі історичні паралелі.

Одною з таких історичних аналогій була ширена завойовниками пропаганда, що вони не агресори, а — визволителі. Джінгіс-Хан, Наполеон, Гітлер, царські, а за ними й советські агресори вели й ведуть цю пропаганду серед темної маси неосвічених людей, жертви їхнього нападу. Комуністи приховують свої імперіалістичні цілі високими гаслами „визвольних воєн” на різних континентах, знаходячи найв-

них, що не тільки їм вірять, але й активно допомагають.

Так потверджується істина, що історія — велика вчителька.

У XV, а особливо в XVI стол. основною місією Турецької імперії було знищення західної культури та християнства. Турки вважали себе за „вибраний народ”, завданням якого було пребрати владу над усім тогочасним світом, в першій мірі над Європою. Шляхів для осягнення цієї мети було два: через балканські держави і через Україну.

Проти такого пляну в Україні організувалось козацьке військо, яке не тільки ставило чоло татарам і турецькій регулярній армії, але й само наступало, даючися не раз узнаки навіть столиці Турецької імперії.

Хоч в Європі наміри турків були відомі, бо вони з ними й не крилися, на диво серед її населення переважали миролюбні настрої. Польща латала мир з Туреччиною коштом України, а інші європейські держави ішли на різного роду поступки, щоб тільки відсунути на рік чи два війну з варварською потугою. І, як тепер внаслідок страху перед Москвою, володарі європейських країн старалися не бачити загрози, творили угодівські концепції з думкою „після мене хай і потоп”. І Москва погрожує тепер вільному світові так само, як 1589 року турецький паша погрожував послові польського короля, Чижовському:

„Хто коли ставив мені спротив? Боїться мене перс, дрижать венеци, моляться еспанець, німець робить, що я захочу! Пошлю на вас буджацького пашу з двомастами тисяч люду, то чи встоїтєся проти мене!?”

Тоді паша погрожував своїми вояками, нині Москва страшить атомовою бомбою, і світ дрижить, а його воля заломлюється.

Коли турки рушали війною проти Польщі, то як причину до цього називали українських козаків, які, мовляв, нападають на мирне турецьке населення. Нині Москва свою агресивну політику оправдує потребою забезпечити себе проти другого Гітлера, а всередині — проти українського націоналізму. Якби не оте, мов-

С. Корниз

НА ШЛЯХАХ КОЕКСИСТЕНЦІЇ

У березні ц. р. відбулися дві важливі події, що можуть стати зворотним пунктом в історії: вибори у Франції 5 та 12 березня і конференція політичних та військових провідників ЗДА і Південного В'єтнаму на острові Гуам 20-21 березня.

Вибори у Франції послабили позиції през. де Голля і його партії, а воєнна конференція на Гуамі закінчила період „малої” війни у В'єтнамі і заповідає нову, рішучішу політику.

Як сталося, що національний герой, який врятував Францію з повосної руїни, який встановив нову конституцію, закінчив колоніальну війну, збудував спільний ринок Західної Європи, допровадив Францію до високого добробуту, відбудував її престиж і висунув її на становище лідера Західної Європи — як сталося, що протягом кількох днів він утратив „підтримку народу”, а його партія має тепер у парламенті більшість лише одного голосу?! Справа дещо в'яснюється, коли поглянемо на висліди

ляв, „націоналістичне охвістя”, оті „бандерівці”, то Советський Союз був би найбільш демократичною державою світу. Так само, як колись писали турки польському королеві: „Ми жили б з тобою у згоді і мирі, якби не запорізькі козаки, що плюндрують наші землі”.

Ще й нині дехто з українських емігрантів твердить, що якби не УПА і Дивізія „Галичина”, то не було б вивозів і арештів, не було б большевицького терору в Україні.

Історичні джерела згадують про постійні вимоги турків приборкати, роззброїти козаків, ось так, як тепер в урядів західних держав вимагає Москва приборкати, спаралізувати „буржуазних націоналістів”, „паліїв війни”.

Поляки поступалися вимогам турків, верх брали ті, що заради спокою готові були йти на найбільші поступки. Спроби придушити козацьке військо, взяти козаків у реєстр і терор Конєцпольського викликали війну з Хмельницьким, яка врешті стала причиною занепаду Польщі.

Турки дуже добре орієнтувалися в настроях європейських народів і використовували їх для

виборів: втрати деґоллістів сталися головню за рахунок комуністів і їх лівих союзників. Самі комуністи побільшили свій стан у парламенті з 41 місць на 73. Комунізуючі соціалісти придбали нових 20 місць. Отож, причин виборчої поразки де Голля треба шукати в Москві.

Усім, крім наших співіснувальників, тепер ясно, що де Голль упав жертвою власного москвофільства, засліплености і необережности.

Ще з давних часів у Франції закоренилися ідеї політичної орієнтації на Москву, як союзника проти Німеччини. Де Голль попав під впливи советських дипломатів. Де Голль їздив до Москви і набрав переконання, що з Москвою можна співжити, що її можна переконати і визволити з-під її контролі Східню Європу. Тим часом москалі зловили де Голля на румунський гачок: Румунія дістала наказ „грати роллю” ворога Москви і симпатика Франції.

Далі де Голль піддався сугестії, що Москва в конфлікті з Китаєм так далеко заангажува-

пропаганди. Внаслідок того пішла світом слава про високу турецьку культуру. Знайшлося чимало дипломатів, які захоплювалися всім, що турецьке, так само, як тепер усякі ліберали захоплюються советськими технічними і науковими осягами. Після такої підготовки появилися в європейських столицях турецькі послы, які доброю латиною почали проповідувати „гуманізм” і „коєксистенцію”. І тоді багато-хто з інтелігентів взявся вивчати турецьку мову.

Були й тоді в Україні всякі угодовці та „реалітетники”, які повторювали ворожі думки про козаків, вимагали вкоротити їх „гультайство”, бо вони, мовляв, викликають відплатні напади татар, вимагали „приборкати хлопство”. Вони відпекувалися козацтва, щоб не дразнити турків, як тепер наші „реалітетники” стараються не дразнити при зустрічах висланців Москви.

І так, коли читаємо старі писання, долітають до нас голоси наших славних воїнів, які обурюються проти тих своїх замляків, що опинилися по стороні противника ради свого спокою, ради сумнівної слави, грошей і почестей.

лась, що спільно з Німеччиною її поступово можна буде приборкати. Це була помилкова оцінка ситуації. В Китаї, незалежно від Мао, провідники „китайської опозиції”, а в дійсності московські агенти, переводять чистку контрреволюційного чи навіть неутраального елемента, і Мао Тсе-тунгові викрутитися так легко не вдасться.

Крім того, у Франції громадянство цілковито позбавлене обережності супроти комуністів і трактує їх, як одну з численних політичних партій. Користаючи з цього большевики ведуть там шалену пропаганду, організують широку сітку шпонажі, ведуть різного роду деморалізуючі та саботажеві акції.

Франція унезалежнилась від політичних впливів ЗДА, але й далі наслідуює ЗДА в політиці коєкзистенції. Де Голль придумав концепцію — „Європа від Атлантику по Урал”, себто концепцію коєкзистенції Західної і Східної Європи, включно з європейською частиною Московщини, в надії, що таким чином удасться „европеїзувати” і сателітів і саму Москву. Це нереальна, ні на чому не сперта концепція.

Так само безпідставні надії Бонну на нове Раппальо — об'єднання Західної Німеччини із Східною, а тоді приборкання Москви шляхом культурної конкуренції.

Москва ще ніколи не заявляла офіційно про співпрацю із Заходом, вона все проголошує: „ми вас угробимо!” Москва досі не звільнила жадної окупованої нею країни (крім Австрії, під умовою роззброєння). Всякого роду переговори і договори Москва респектує доти, поки вони для неї корисні.

Ситуація у Франції погіршується ще й тим, що широкі кола громадянства не цікавляться закордонною політикою уряду. Вони користають з добробуту і повні оптимізму. В таких обставинах виборча поразка націоналістів, сама в собі ще не така трагічна, набирає особливого значення, як пересторога вільному світові.

Вихід з тієї ситуації для Франції і Німеччини лежить десь у напрямі реорганізації НАТО, атомового зміцнення Західної Європи і створення спільного фронту з поневоленими Москвою народами.

Політика коєкзистенції в ЗДА ведеться рів-

ночасно з холодними й гарячими, малими і більшими війнами, починаючи від війни в Кореї. Воснні фронти, крім В'єтнаму, більше чи менше активні існують в Індонезії, на Кубі, в Середній і Південній Америці, на Середньому Сході і в Африці. Американські залоги стоять в Європі і на численних базах, розкиданих по цілому світі.

Політичний фронт існує в самій країні, де ліві ліберали, прихильники миру за всяку ціну, ведуть неперемінливу боротьбу проти поміркованих, патріотичних демократів і республіканців, противників коєкзистенції. ЗДА ведуть затяжну малу війну, щоб не вести великої. В умовах хоч і малої, але гарячої війни громадянство не може почувати себе задоволеним, але воно зберігає спокій. Тільки прихильники миру за всяку ціну організують час від часу галасливі демонстрації патлатих бітників, бомів і негрів. Демонстрантами інтересується тільки поліція, яка найбільш галасливих бешкетників делікатно забирає до поліційних авт.

Але існує в ЗДА свого роду барометр громадської думки — інститути дослідження opinіо народу. Той „барометр” досить докладно показує зріст популярності Президента при посиленні військової акції у В'єтнамі і обниження його популярності при послабленні тієї акції. Тому спостерігаємо в останніх тижнях посилене бомбардування Північного В'єтнаму, зміну амбасадора в Південному В'єтнамі і заяви Президента, в яких він потверджує, що війна у В'єтнамі буде ведена аж до досягнення почесного миру.

**
*

На початку конференції в Гуамі південнов'єтнамський прем'єр Кі зажадав посилення війни проти Північного В'єтнаму і категорично виступив проти можливостей творення коаліційного з комуністами уряду у випадку замирення. Президент Л. Джансон перестеріг Північний В'єтнам проти помилкових надій на різниці в поглядах ЗДА на справи В'єтнаму і подав висліди недавнього голосування в Конгресі, який майже одностайно признав нові кредити на ведення війни.

На тлі описаних подій можна ствердити, що тепер у світі йдеться не лише про справи торго-

В ССРСР — НА РЕЛІГІЙНОМУ ФРОНТІ

1966 року сталася в ССРСР подія, що, мабуть, не має прецеденсу в історії взаємин большевизму з релігією. У Ленінграді померла визначна поетеса українського роду, Анна Ахматова (дівоче прізвище Горенко). Ахматова в своєму заповіті просила, щоб її похоронили згідно з церковним обрядом. І справді, похорон Ахматової відправили урочисто в Нікольському Морському Соборі в Ленінграді. В тому похороні взяли участь численні письменники та всяка партійна знать, що з'явилися віддати славній поетці останню прислугу. Подія ця стала відомою в цілому ССРСР, бо учасник похорону, поет Ярослав Смеляков описав його в своїй присвяченій Анні Ахматовій поемі, що була надрукована в газеті „Литературная Россия”.

Незвичайність цієї події полягає в тому, що в ССРСР офіційно вважається кожна віруючу людину недоумкуватою, а вияв віри чи релігійних переконань — відсталістю. Досі годі було уявити, щоб письменники, а тим більше партійці брали участь у релігійних церемоніях. За таку участь можна було втратити партійний квиток.

Що ж у такому разі означає участь партійців у релігійному похороні Ахматової, та й ще опис цієї участі в газеті? Чи може ця подія означає, що в ССРСР настає епоха коєкзистенції режиму з релігією?

На ці питання є коротка відповідь: будь-яка коєкзистенція большевизму з релігією неможлива, бо для

вельні і про здобуття нових ринків: події відбуваються по лініях національних, по лініях здобуття незалежності народів.

**

Українці, які знають методи московської політики, не були заскочені вислідом виборів у Франції. Ті вибори ще раз виявили, що ми покищо не можемо сподіватися користей збоку Європи для нашої невеликої політики. Не можемо сподіватися дивідендів від пляну „Європа від Атлантику по Урал”. Так само, як не сподіваємося користей від „побудови мостів до Москви”.

Наша справа інтересує західних політиків не як чинник мілітарний чи господарський, але як політичний об'єкт, який може бути корисно виміняний у Москві. Можливо, що протинукраїнський виступ німецької телевізії є початком таких трансакцій. Для нас залишається певною орієнтація на власні сили і сили поневолених Москвою народів. Тільки цими силами у національній революції буде знищена московська тиранська імперія.

цього большевики мусіли б перестати бути большевиками. Подія з похороном Ахматової означає тільки те, що п'ятдесят років боротьби з релігією не дали того результату, що його большевики сподівались, зокрема після проведеної Хрущовим антирелігійної п'ятирічки 1959-1964 років. Большевицька верхівка має тепер в руках документи, які свідчать про поразку в боротьбі з релігією, і саме ці документи є причиною, чому сучасне „колективне керівництво” затрубіло на відступ, дозволило влаштувати Ахматовій релігійний похорон з участю членів партії.

Згаданими документами, що їх має в своїх руках большевицька верхівка, є висліди проведеного співробітниками Академії Наук опитування населення в справі його відношення до Церкви і релігії. Окремі результати цього опитування-перепису проголошено в таких журналах як „Вопросы истории религии и атеизма”, „Наука и религия” та інших, але повністю стали вони відомі за кордоном з німецького журналу „Шпігель”.

Виходить, що в 1964 році більше як половина всього населення ССРСР виявила себе віруючою і приналежною до якоїсь організованої Церкви. Зокрема православними заявили себе 70 мільйонів громадян, католиками — 10 мільйонів, мохаммеданами — 22 мільйони, визнавцями Мойсесової віри — 2 мільйони. Разом 109 мільйонів віруючих на 213 мільйонів населення. Коли ж від загальної кількості населення відрахувати дітей і молодь до 18 року життя, членів партії й комсомолу, яким не вільно вірити в Бога, і коли до цифри 109 мільйонів віруючих додати 5 мільйонів членів євангелістських та баптистських сект і мільйони членів заборонених сект, яких у переписі виявити було неможливо, бо ж ніхто не признається за кримінального злочину, яким з погляду советських законів є приналежність до таких недозволених сект, то виявляється, що віруючими є 70 до 75% всього населення ССРСР.

Перепис виявив, що все, чого большевики досягнули своєю антирелігійною боротьбою, це зменшення кількості церков, зокрема адміністративними заходами. І так, наприклад, у Рязанській області в 1962 році була тільки 61 церква із 991, що в тій області існували перед революцією. Тоді одна церква припадала на 2.000 населення, тепер одна припадає на 24.000 населення. Все ж таки в 1960 році, за документами перепису, охрищено в церквах 60% усіх дітей, народжених того року, заключено в церквах 15% усіх шлюбів та відправлено з участю духовників 30% усіх похоронів. Веручи до уваги, що віддаль до церкви вимірюється часто десятками кілометрів, подані показники слід уважати дуже високими.

Перепис показав, що внаслідок хрущовської п'ятирічки посиленої боротьби з релігією кількість церков упала з 15.000 в 1948 р. до 8.000 в 1962 році, але одночасно у великій мірі збільшився відхід віруючої части-

Іван Левадний

ОСТАННІЙ НЕКОРОНОВАНИЙ ЦАР РОСІЇ

Це був старанно замовчуваний у працях російських істориків, але дуже промовистий — останній акт 300-літньої трагікомедії московського самодержавства. Малописьменна, неморальна людина з темним минулим, удаючи з себе „старця Божого” і ясновидця, добиралась з Сибіру околицями стежками до Петербургу, підкоряє своїм впливам царську родину і здобуває вийняткову роллю при розв'язанні найважливіших державних справ. Таке становище могла досягнути ця людина лише завдяки специфічній атмосфері, що створилась при імператорському дворі.

Цар Микола II був одним із найреакційніших монархів того часу і в усюмо наслідував Олександра III, який після вбивства свого батька Олександра II запровадив по всій імперії жорстокий терор і здавив будь-які прояви вільної громадської думки. Микола II пролив багато крові в боротьбі проти визвольного руху поневолених народів, ставився з великою підозрою до

ни населення з дозволених Церков до недозволених, законспірованих сект. За роки тієї п'ятирічки кількість так званих „істинних православних христیان”, що не визнають московської Патріаршої Церкви тому, що вона толерує большевицьке переслідування релігії, зростає більше як на 100%. До речі, перепис виявив, що 30% людності між 18 і 30 роком життя є віруючою.

Те, що український народ зберігас віру батьків, знаходить виразне потвердження у даних перепису. В Україні 80% населення понад 18 років життя заявило себе віруючим. Хоч населення України становить тільки 1/5 всього населення ССРСР, більше ніж половина діючих православних церков існує на українських землях. Три колишні уніятські області Української ССР, що їх населення творить лише 2% всього населення ССРСР, мають більше як 20% діючих церков. Суцільною масою католицьке населення в ССРСР живе в Литві, західній Білорусі та західних областях Української ССР. Цифра 10 мільйонів католиків, подана „Шпігелем”, каже нам припускати, що в згаданому переписі українське населення західних областей УССР (три галицькі області й Закарпаття) заявило себе в переписі католицьким.

Закінчуємо наш коментар твердженням, що в боротьбі з релігією большевики знову зазнали болючої поразки. Цю поразку збільшує той факт, що 90% громадян, які заявили себе атеїстами, одночасно висловили переконання, що ніякої антирелігійної пропаганди не потрібно, бо вона тільки озлоблює віруючих. Вони висловилися за релігійну толеранцію, підкреслюючи, що релігія — це приватна справа кожної людини. Цей факт показує, що большевикам не тільки не вдалося знищити віру в Бога, але й не вдалося перетворити своїх атеїстів на войовничих безбожників.

Л. Ш.

всіх вільнодумуючих людей і, усуваючи царедворців, що не вміли догодити йому чи цариці, оточував себе улесливими інтриганами. Людина забобонна, він постійно тримав біля себе ворожитів, юродивих, старців, і це викликало багато іронічних зауважень на його адресу в західноєвропейській та американській пресі.

Великий вплив на царя мала його дружина Олександра, з походження німкеня, яка своєю замкненістю, відлюдністю і підозрливістю викликала до себе загальну неприхильність серед двірської аристократії, великих князів та княгинь. З роками впливи цариці на свого чоловіка і антипатії до неї зростали. Вроджене нервовість, гістеричність, постійний острах за життя хворобливого сина Олексія змусили її шукати потіхи у спиритизмі та ворожитстві. Головно завдяки їй у палаці створилась атмосфера святенності. І тоді проявився в царських покоях Распутін.

Григорій Распутін (1872-1916) походив з селян Тобольської губернії. Справжнє прізвище його було Нових, але власне за розпутний спосіб життя прозвано його Распутіним, і це назвисько закріпилось за ним до смерті. У молодих роках був він конокрадом, потім зблизився з сектантами і почав мандрувати по монастирях. Побував і в Єрусалимі, а пізніше довший час знов був у Сибіру, де звернув на себе увагу своїм „подвижницьким життям”. Ним зацікавилися простолюди, ченці, єпископи, далі державні та громадські діячі, „об'єднані загальним релігійним настроєм, спільними релігійними сумнівами, як, можливо, і загальними моральними стражданнями та недолею”, — писав у своїх спогадах товариш обер-прокурора Святішого Синоду князь Н. Жевахов.

Не раз відвідував Распутіна архимандрит, пізніше єпископ, ректор Петербурзької Духовної Академії Феофан і, хоч знав про його неморальне ставлення до жінок, сприяв йому. А коли в 1905 році Распутін потрапив до Петербургу, запровадив його в дім великого князя Миколая Миколаєвича, а далі в 1907 році — до великокняжих сальонів і царського палацу. Використовуючи містичний настрій царської родини, Распутін незабаром увійшов в повне довір'я Миколи II та його жінки. Своєю удаваною святістю і цілющим впливом на хворого наслідника престолу він цілковито підкорив собі царицю Олександру.

Викривання двірських інтриг, поради в державних справах, вплив з допомогою гіпнозу на здоров'я наслідника, відданість цареві сприяли зміцненню позиції Распутіна. „Буду я, буде й цар і Росія; а як мене не буде, не стане тоді ні царя, ні Росії”, — казав він.

Вибух війни 1914 року застав Распутіна в Сибіру, звідки він вислав дві телеграми цареві з натяками на фатальні наслідки її для Росії і династії.

Особливо зріс авторитет Распутіна в 1914-1916 роках, коли за його вказівками переводилось різного роду державні акти, переривалось сесії Думи, усувалось і

призначалось міністрів. За рекомендацією Распутіна були усунені голова ради міністрів Штюрмер та міністер внутрішніх справ Хвостов, і ті, що лишилися, виконували всі його примхи. Впливи Распутіна на царя використовували в своїх інтересах реакційні двірські кола — Горемікін, Маклаков, князь Андроніков.

Распутін поза царським палацом видавався п'ятиці та оргіям. Газети, очі до сенсацій, писали, як у Тобольську він повів до лазні сімох фройлін царсько-го двору і наказав їм мити його.

Нечуваний вплив Распутіна на державні справи показував, хто правив 180-мільйонною імперією, хто вирішував долю десятків народів. Ганебна слава Распутіна поширилась по цілому світі.

Спископ Феофан, що перший привів був Распутіна до царських палат, просив царя усунути цю компромітуючу особу. Те саме просив командант палацу В. Дедюлін, і його раптова смерть була сприйнята як кара за виступ проти Распутіна. Усунення Распутіна вимагали також товариш міністра внутрішніх справ В. Джунковський, князь Орлов та інші. Але їх прохання лишались без уваги, а вони самі зазнавали царської немилости.

Врешті, коли всі спроби умовити царя позбутися Распутіна виявились безуспішними, серед близьких до двору кіл виникла думка вбити його, щоб врятувати династію. Цю думку підтримали агенти англійського уряду в Петрограді, побоюючись, що Распутін, який не раз виступав проти війни, є німецьким агентом, а цариця — його спільницею, і обоє вони можуть змусити царя укласти з Німеччиною сепаратний мир.

Виконали цей задум 30 (17) грудня 1916 року великий князь Дмитрій Павлович, князь Юсупов і член Думи Володимир Пурішкевич.

— Який жах, як це жорстоко, як гидко і потворно!.. І це зробили наші ж рідні, государеві небожі!.. В який час ми живемо! Ні, цього не можна так лишити!.. Убивці мусять бути покарані, хто б вони не були! — сказала цариця, дізнавшись про вбивство. Вона оплакувала Распутіна й урочисто поховала його в Царському Селі.

А через два з половиною місяці царське самодержавство впало слідом за останнім фактичним царем Распутіном. Його слова, що коли буде він, буде і цар і Росія, виявились пророчими. Могилу і труну Распутіна в Царському Селі знищено в перших днях революції.

Коли письменники Олексій Толстой і Щеглов на підставі матеріалів слідчої комісії Тимчасового Уряду в справі злочинів поваленої династії написали документальну п'єсу „Змова імператриці”, де дійовими особами виступали Распутін, цар, цариця, Пурішкевич та інші історичні персонажі, вистави цієї п'єси користувались найбільшою фреквенцією. На Україні цю п'єсу виставляли у 1925 і 1926 роках безліч разів у Києві, Харкові та інших містах. З'явилась також комедія „Ой не ходи, Грицю, та й на змову імператриці”. Все це свідчило, як живо реагував український нарід на злочини російської панівної кліки.

Некоронованих царів російська історія знає багато. Після смерти Івана Грізного, коли трон зайняв його середній син Федір, бо старший син Іван був забитий рукою батька, фактичним володарем став Борис Годунов, відсунувши набік царя Федора. А після смерти Федора він сам вступив на престол, позбувшись за допомогою найманих убивців останнього спадкоємця, третього сина Івана Грізного — Дмитрія.

За часів царювання першого монарха династії Романових Михаїла фактично правили бояри, даючи цареві лише підписувати укази. За Петра II повновладним диктатором був руйнік Батурина, князь Меншиков, аж до його арешту і заслання. За цариці Анни всю владу тримав у своїх руках барон Бірон. За Катерини II справжнім самодержцем був її коханець, ініціатор нищення всіх українських вольностей князь Потьомкін, а далі по черзі інші фаворити цариці. В останніх роках царювання Олександра I керував державою граф Аракчєєв.

Але більшість цих диктаторів мали державний розум та досвід і провадили певну лінію в своєму правлінні. Щодко Распутіна, то він не відзначався нічим за винятком гіпнозуючого впливу на царицю, її сина та двірських дам. Гостро негативну оцінку ролі Распутіна при дворі дали в своїх спогадах англійський посол у Петрограді Бьюкенен у „Мемуарах дипломата” і французький — Моріс Палєольог у книжці „Царська Росія під час світової війни”. Обидва посли особисто знали Распутіна.

Приклад Распутіна показав усю духовну спустошеність, моральний занепад і розклад правлячої російської верхівки, що керувала велетенською імперією, душила визвольні рухи поневолених народів і в тяжкі роки війни віддавалась розпусті, бенкетам, оргіям.

Подібного роду факти виявились напередодні другої світової війни. Коли з початком червня 1941 року Гітлер стягав до советських кордонів свої дивізії, про що Черчілл сповіщав Сталіна, радячи бути готовим до можливого німецького нападу, кремлівський диктатор назвав цю пересторогу інтригою, що має ціллю пересварити Німеччину з ССРСР.

Пізніше виявилось, як провів Сталін переддень війни, і чому війна була виповіджена вже після її початку. 21 червня 1941 року Сталін, Молотов і Калінін відідали Московський Великий Театр, а по закінченні вистави взяли собі для розваги по балерині і виїхали з Москви на „дачу” Сталіна, де весело провели ніч. Сталін навіть звелів виключити усі телефони, щоб ніхто його не турбував. А на світанку німецька авіація збомбардувала військові об'єкти в Ленінграді, Києві, Львові та Севастополі і німецьке військо перейшло советські кордони. Даремно дзвонили телефони в Москві, щоб сповістити Сталіна про те, що сталося. Марно шукав Молотова по всій Москві німецький посол граф Шуленбург, щоб передати йому текст виповідження війни. Щойно перед полуднем 22 червня, коли війна була вже в повному розпалі, появились в советській столиці Сталін і Молотов.

Багато фактів ще й досі лишаються невиясненими,

НЕЗЛАМНИЙ БОРЕЦЬ ВИЗВОЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

(Світлій пам'яті Степана Охримовича)

Степана Охримовича зустрів я вперше навесні 1927 року під час іспиту у проф. Сплавінського в львівському університеті. Склалося так, що до магістерського іспиту з історії й літератури слов'янських народів зголосилося нас троє: Степан Охримович, Іван Габрусевич і я. Обидвох побачив я тоді вперше, і не знав, що маю сідати до іспиту з „грізними підпільниками”. Не знав я раніш ні „Джона”, ні Степана, бо чомусь не бачив їх на викладах. З „Джоном” наші дороги після іспиту розминулися, а з Степаном ми зійшлися вже тоді, як я, закінчивши університет, поїхав учителювати до Стрия.

Прийшов Степан на іспит перевтомлений, і видно було зразу, що був хворий. Сподобався мені відразу своєю зрівноваженістю та лагідною усмішкою. Справив на мене дуже приємне враження, і воно залишилося незмінним до кінця його життя. Хоч ми тоді мало говорили, я відчув у ньому людину сильної волі і кришталевого характеру. Схвильований іспитом, я навіть не запитав, звідки він родом і де живе постійно.

У вересні 1928 року, приїхавши до Стрия, побачив я Степана вдруге. Вже не пам'ятаю, де це було, може в „Касині”, а може на якомусь зібранні в Народному Домі. Побачивши мене, він усміхнувся. Видно, пригадав мене зразу. Я зрадів, що працюватиму в Стрию, в якому Степан бував майже щоденно, бо його батьки жили в Завадові, за кілька кілометрів від міста.

Хоч обидва ми, зайняті працею, часто не бачилися, все ж мав я багато нагод пізнати цю виїмкову людину. Студентська молодь Стрия дуже любила Степана, а старше громадянство цінило його й поважало. Бо й було за що. Коли він промовляв чи дискутував, його слова

були неначе викуті з криці; всякі пусті фрази були йому чужі. Завжди скромний, не любив він штучних і неприродних поз. Ще й нині бачу Степана у пластовому однострої, як відкриває він пластове свято в Олексичах, вітає стрийських громадян, що взяли участь у святі. Його промова, надихана глибокою поезією, полонила нас усіх.

Дедалі я мав змогу зустрічати Степана частіше, бо, як член стрийського Пластприятю й опікун пластового куреня семінаристок, бував на всіх імпрезах, що їх влаштовували пластуни. І за кожним разом те враження, яке справив Степан на мене під час нашої першої зустрічі, поглиблювалося. Серед тодішньої молоді Стрия було чимало ідейних одиниць, але він завжди був для мене не такий, як усі інші. Був майже завжди поважний і задуманий; в його очах я бачив завзяття, невгнутість і сильну волю. А над усе притягала мене його скромність, якою він умів з'єднувати собі серця молодих і старих. І скільки разів згадую Степана, родиться в моїй душі гордість, що він, майже мій одноліток, загально відомий, люблений і заслужений провідник молоді, вийшов із рядів студентства Стрийщини, з якою зв'язала мене доля на довгі роки. І я щасливий, що можу цією скромною згадкою вшанувати пам'ять свого ідейного друга.

Степан Охримович прийшов на світ 18 вересня 1905 року у Сколім. Походив із вельми заслуженого священничого роду, який дав Україні багато визначних людей. Його дід, сенечольський парох, о. Юліян Охримович, уславився як ідейний романтик-діяч. Він залюбки брав участь у прогулянках, що їх влаштовувала академічна молодь львівського університету і що відіграли таку велику роль в нашому національному житті другої половини минулого століття. В домі о. Юліяна в Сенечолі бувало на вакаціях багато визначних людей і студентів. Частим гостем був також Іван Франко, серце якого тягнуло до одної з місцевостей Долинщини. Син о. Юліяна, адвокат Володимир Охримович, був загально відомим, заслуженим діячем Галичини. Батько Степана, о. Богдан,

---

хоч формально розслідування справи Распутіна вела і оприлюднила свої висновки спеціальна слідча комісія Тимчасового Уряду, створена в перших місяцях революції в Росії. Так само у доповіді Хрущова на закритому засіданні під час з'їзду КПСС, в якій він розвінчав Сталіна, висвітлено далеко не все, що частинно вже було відоме.

довголітній парох Завадова, здобув собі велику пошану серед широких кіл Стрийщини.

Дитячі роки провів Степан у Корчині і там закінчив народню школу. До гімназії ходив у Львові і Стрию, закінчивши її іспитом зрілості в 1923 році. Після матури вписався на тайний український університет у Львові, але важка недуга змусила його на якийсь час перервати студії. Потім вивчав українську філологію на гуманістичному факультеті львівського університету. Мав закінчити її магістерським дипломом у 1931 році, але польська тюрма, в якій сидів кількома наворотами, перервала нитку його життя.

Після трагічної смерті сотника Ю. Головінського Степан Охримович став Крайовим Провідником ОУН. Були це, мабуть, найважчі часи в житті Організації, бо польська влада, після кривавої пацифікації Галичини, масовими арештами стероризувала українське населення, щоб завдати нищівний удар нашому підпіллю. Був тоді арештований і Степан, але поліція не мала доказів, що він був крайовим провідником, і мусіла його звільнити. Хоч поляки тортували Степана, не вдалося їм видобути з нього потрібних їм зізнань. Все ж тюрма й тортури підкосили його слабке здоров'я.

У 1929 р. Степан Охримович брав участь у Конгресі Українських Націоналістів у Відні, а після того працював у Крайовій Екзекутиві ОУН, спершу як організаційний референт, а далі як референт пропаганди і редактор „Бюлетеня”.

С. Охримович відзначався як добрий організатор та ідеолог. У 1929 р. підготував величаве сокільське свято у Стрийщині. Багато працював у студентських організаціях і в Пласті, у Львові і Стрию. Був головою Студентського Товариства у Стрию, членом II Конгресу УУСП, делегатом на з'їздах ЦЕСУС'у в Празі в 1928-1929 роках, організатором першої Крайової Студентської Конференції у грудні 1929 року.

Окремо слід підкреслити ідейну працю Степана Охримовича в Пласті, де був він осавулом загону „Червоної Калини”. У своїй статті „Пластова і громадська робота” порушив С. Охримович питання взаємовідносин Пласту й різних громадських установ та участі старших пластунів у громадській роботі. В цій статті відпо-

вів на такі питання: Чи Пласт як організація має брати участь у громадському житті і в якому характері? Чи силою моральної вищости повинен він монополізувати у своїх руках усі ділянки громадської праці? Яке має бути відношення Пласту до українських політичних партій?

Без громадської й культурно-освітньої праці не міг С. Охримович жити. І на цьому полі він виявив себе як знаменитий робітник, який увесь свій вільний час віддавав для народу, особливо для студентів і селян.

Великі теж заслуги С. Охримовича як редактора, співробітника та ідеолога різних студентських і молодечих журналів. Був він редактором „Юнацтва” і „В дорогу”, членом редакційного гуртка „Студентський Шлях”. Чимало займався науковою працею. Був у 1928-1929 роках головою філії Товариства Наукових Викладів ім. П. Могили. Працюючи в Національному Музеї у Львові, досліджував проблеми, зв'язані з староукраїнськими друками, і висліді своєї праці оголосив друком. Перед смертю підготував монографію про творчість Леся Мартовича. Разом із Є. Ю. Пеленським, Б. Кравцевим і В. Волицьким зібрав для Національного Музею бібліографію статей із музейництва та мистецтва і вмістив її в „Ділі”.

10-го квітня 1931 р. в Завадові перестало битися серце незабутнього Степана Охримовича. Помер через кілька днів після виходу з польської тюрми, у Великодню П'ятницю. На самий Великдень відбувся його похорон, у якому взяло участь кілька тисяч людей. Похорон був величною національною маніфестацією. На домовину Покійника зложено символи його жертвенного й працювотого життя: терновий вінок, пластовий капелюх і хустину. Проводили його в останню дорогу сумні звуки сокільської оркестри та жалобні пісні селянських хорів із Завадова й Конюхова.

Степан Охримович був живим втіленням тієї ідеї, для якої з посвятою все життя трудився. На тлі пригноблення і зневіри, яким підпала була значна частина нашого громадянства після катастрофи визвольних змагань, постать Степана Охримовича була незвичайним явищем. Його смерть була великою втратою для українського народу.

І. Боднарук

Софія Наумовиц

ДВА АСПЕКТИ „РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ”

У 50-річчя Української Національної Революції до речі буде пригадати, що разом із якою ж короткотривалою волею для українського народу просто вибухла українська культура. Головокружжю розвивалась вона в усіх ділянках навіть після втрати незалежності, і не так легко було зразу приборкати її окупантові.

Ця доба, на жаль, ще досі не вивчена, не досліджена, а дві книжки на цю тему: „Розстріляне відродження” Юрія Лавріненка¹⁾ й „Пропадці сили” Василя Чапленка²⁾, що появилися більш як 15 років тому, — далеко не вичерпують проблеми. Доводиться вишукувати матеріяли й джерела в статтях, розвідках, есеях у нашій пресі, в журналах, у циклостилевих брошурах, навіть у рукописах. І це відноситься виключно до літератури. З іншими ділянками культури, здається, ще гірше.

Статті й розвідки з часів „таборової” полеміки 1946-49 рр., як і згадані книжки, уже хоча б із причини давности, не можуть заспокоїти сьогоднішнього читача чи дослідника, бо залишилося багато питань неясних, багато тверджень спірних, навіть чимало помилок.

Тож поки немає в нас літературно-дослідного інституту, треба людям доброї волі бодай шляхом літературної дискусії розробляти цей прецікавий період української літератури, — вже з перспективи часу.

У цьому есеї хочу виловити з обидвох книжок, — і з інших праць, — два аспекти розвитку і, на жаль, занепаду української літератури в добу „розстріляного відродження”: політичний і мистецький. Вони, ясна річ, не могли в підсоветській дійсності йти так гармонійно й паралельно, як це буває в народів Заходу. Але самий факт, що український літературний процес, який проходив у нечувано жорстоких умовах неволі, — не тільки відбувся, але й досяг незвичних мистецьких висот, — дає нам підставу бути гордими за носіїв українського модерного ренесансу, — розстріляних і винищених разом із їхніми творами.

ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Юрій Лавріненко уклав свою антологію з поезії, прози, драми й есею за роки 1917-1933, тобто від часу справжнього відродження культури, в добі визвольних змагань до знищення в голодовій масакрі, в засланнях і розстріляних 1933-го й дальших років. Звідси й назва „Розстріляне відродження”. Що це винищення не вийшло й самим злочинцям на добро, про це каже Лавріненко в передмові: „Сучасні глуповці з якоюсь убивчою послідовністю, з непомилливістю якогось протикультурного інстинкту відкинули... все мистець-

ки ліпше й сильніше, залишивши собі лише халтуру й слабину. Лишаємо їм їхній вибір”... І, це кажучи, він сам займається якраз тими вилученими з „радянської” літератури українськими талантами. Додамо при цьому, що „глуповці” врешті схаменулися, хоч пізно, що їм залишилася сама халтура, якої ніхто не хоче читати, і починають вимагати від письменників „художности”... .

В антології маємо 26 поетів, 7 прозаїків, 2 драматургів і 8 есеїстів. Їхні твори попереджені життєписами, які кричать про помсту до неба: „З Москви прийшов список українських письменників, призначених на фізичне знищення. Одним із перших стояв у тому списку Валеріян Підмогильний... У zenіті свого життя зник назавжди в соловецькому таборі смерті Михайло Семенко... Разом з клунею спалений живцем Володимир Свідзінський... Збожеволів і його вже божевільного розстріляли, Майк Йогансен... Пропав 1937 р., коли в таборах провадилися масові розстріли в'язнів, Яків Савченко... Засланий на російську північ, де по ньому пропав слід, Дмитро Загул... Вістки про нього загубились серед масових розстрілів, що таємно відбувалися, Микола Зеров... У час десяткування в'язнів вивозять нібито до „іншого табору” Гео Шкурупія... Москва розстріляла Дмитра Фальківського... За Василем Бобинським помандрувала молода крихітна дружина з малятком на руках... Життя Драй-Хмари згасло в тундрі Коліми... На Соловках винесли мертвим Євгена Плузника... Глухий і німий Олекса Влизько не чув ні вироку, ні стрілу в потилицю... Кость Буревій та інші підсудні зустріли вирок як герої, вигукуючи безсмертя України та вічну ганьбу її катам... Пустив собі кулю в скроню, стверджуючи своєю смертю ідейну перемогу розстріляного відродження — Микола Хвильовий”... .

Подібні закінчення життєпису мають усі культурні діячі тієї доби, що не схилили чола перед московським варваром. Але й які ці життєписи не трагічні, наскільки ж гідніші вони за долю тих, що „пережили свій власний мистецький похорон” — Рильський, Вишня, Сосюра, Довженко, зокрема ж Тичина. Лавріненко вмістив також їхні твори, але тільки ті, з-перед „похорону”. Вони визначаються великою талановитістю, інколи й геніяльністю і промовисто контрастують з їхніми „творами” після пристосування: удекорованими медалями й орденами, але... безваргісними.

Оці макабричні життєписи та зразки творчости замучених письменників завершує есей розвідка Юрія Лавріненка „Література вітаїзму”, яку варто ближче розглянути.

Одною з причин розгрому вважає автор рису „зломости” в характері української людини. Цю рису розкрив ще Микола Гоголь у „Страшній помсті”. Во хто знає, якими шляхами було б пішло наше молоде культурне відродження, коли б самі українці не приклали

1) Юрій Лавріненко, Розстріляне відродження, Культура, Париж, 1959.

2) Василь Чапленко, Пропадці сили, Вінніпег, 1959.

до нього своїх братовбивчих рук. Лавріненкові міркування на цю тему гідні уваги: „З цього скористалися, очевидно, москалі, й, помітивши типові й стихійно анархічні риси українського комплексу „злопомсти” — легко забивали між них клинці клясової боротьби”.

Попри „злопомсту” Лавріненко вказує на неспівмірність зброї: „На 300 років пекельного гніту Україна відповіла „Сонячними клярнетами”... Аж страшно: чи не наївність це? Не дитяча кволість?” І пробує заперечити: „Ні — під клярнетизмом почувається сила, глибоке дихання дії”... Це, мабуть, правда, бож москалі злякалися тієї сили й тієї ідеї, але для тодішніх українських мас вона була надто незрозуміла, надто відірвана від трагічної дійсності, надто бо вперед у вічне й угору, в космічне, — несла муза Тичину. А „Тичина виріс як скеля серед рівного степу — типова культура „топографія” України”.

І тому відповідників Тичині шукає Лавріненко не серед поетів, але серед велетнів інших ділянок культури, як Леонтович, Нарбут, Курбас, Куліш, Бойчук, Довженко. Були, щоправда, й велетні поезії, але їх тоді недоцінювали. Вони „несли зі собою національний Шевченків дух неупокороного села й непідкупну інтелігенцію” — це були неоклясики. Ті неоклясики, які внесли в нашу надто „співучу” й „розліричену” поезію дисципліну форми, плястичности, ясности й тверезости”.

Банкрутство „лідера клярнетизму” Тичини пов'язує Лавріненко з НЕП-ом і „поступками”, а „поступки небезпечні не тільки від того, хто їх робить, але й для того, хто змушений їх прийняти”.

Людиною ж, що вивела клярнетизм із кризи, — веде далі Лавріненко, — був Хвильовий. У той час, як Тичина спускався з висот клярнетизму до комуністичних соціал-романтиків, — Хвильовий прощався з останніми й швидко йшов на опущені позиції клярнетизму... І дальші п'ять років — 1925-29 — „були благословенні нечувано ясным урожаєм на дужі молоді таланти”.

Причасна, але кмітлива „Москва вирішила врешті зірвати цей грандіозний процес відродження народу випробуваною метою: роздмухуванням сил комплексу „злопомсти”. Один червоний малорос... зробив у пресі донос на Хвильового... цей відповів серією, в якій розкрив малоросійський комплекс внутрішнього рабства, викрив шовіністичну політику Москви, проголосив кінець гегемонії в Україні російської літератури, кинув клич тісного зв'язку з Заходом і протиставив месіанізміві Москви — ідею „азіатського ренесансу”...

І коли б тодішній „український” уряд підтримав був Хвильового чи бодай захистив його перед Москвою, то може й справді не вдалося б Москві зліквідувати культурного відродження. Алеж бо цей „уряд”, — як, зрештою, й сьогоднішній, — не тільки не протиставився Москві, але, як пише Лавріненко „самі ж такі українські комуністи... змушували Хвильового написати „покаяніє” і здачу „на милість партії”, за що ім Сталін віддячився пізніше повним їх фізичним винищенням”.

Правда, тоді ще була яка-така змога продовжува-

ти дискусією про стиль. І, „пишучи майже після кожного нового твору „покаяніє”, письменники цю дискусію блискуче виграла”. Та ба: „щоб виграти дискусію про стиль, Москва пустила в хід свій останній аргумент — чека”. І знищила не тільки культурних діячів, але й „уряд”, який не мав ні відваги, ні амбіції захищати своїх громадян...

Тож „даремно Микола Скрипник старався врятувати вітаїстів від знищення, силуючи їх до каяття... він уже й сам був приречений... мав розплатитися власною кров'ю за помилку цілого свого життя”... Єдина хіба користь і наука для дальших поколінь це те, що „разом із вітаїстами були понижені також і ті люди комплексу „злопомсти” і внутрішнього рабства, що волею і неволею взяли на себе ролі поліційних собак Москви”.

Цю повчальну лекцію раптом нівечить сам Лавріненко несподіваним додатком: „Цей терор походить не від російських народних мас, а від російської... імперської... провідної верстви”... Виходило б, Лавріненко й досі думає, начебто в поневоленні України винна була тільки „провідна верства”!

Тут стануть нам у пригоді аргументи Богдана Стебельського в його статті „Соціалістичний реалізм”³⁾: „Народ і його законодавча воля — це московський народ. Комуністична партія — це виконавець цієї волі. Інші народи в СРСР — теж „народи”, але тільки тоді, коли підкоряються волі партії, отже московському народові. Ті, що не підкоряються волі московського народу-партії, це — „вороги народу”.

І тому дуже наївно звучить сентиментальне запитання Лавріненка: „Чи знайдуться в Москві люди, що відчують ідейне банкрутство” і т. д. Можемо його запевнити, що таких людей в Москві „не знайдеться” ні серед московського народу, ні серед „провідної верстви”, яка, чейже, вийшла з найнижчих „пролетарських” надр цього народу...

Про взаємодію московського народу з його „правлячою верствою” пише й інший автор, Вячеслав Давиденко, в статті „Злиття націй в СРСР”⁴⁾: „Керована з центру русифікація України іде ще й іншим, ніби не керованим каналом, — через московські елементи і червоних малоросів, що на власну руку „перевиконують плян” офіційних русифікаторів”.

А втім, Лавріненко й сам побачив, що боронити „російський народ” — важка справа, тому й закінчує свій есей таким уступом: „Покищо найновіші факти показують протилежне. Над „Великим Льохом”, де Москва тримає літературу вітаїзму, відхилена трішки ляда з гуркотом зачинена знову. Почалася з наказу ЦК КПРС проробка тих, хто взяв серйозно московські постанови про „ліквідацію культу особи й його наслід-

3) Збірник матеріалів наукової конференції К. НТШ „В обороні української культури і народу”, Торонто, 1966.

4) Там же.

ків" і хто встиг написати кілька добрих слів про Ми-
колу Куліша, Леся Курбаса та ще декого".

Ці факти варто особливо згадати тим, хто споді-
вається будь-яких „відлиг" і „поступок" від москалів...

**

Із зовсім протилежного становища підходить до до-
би „розстріляного відродження" Василь Чапленко в
„Пропалих силах". З'ясувавши на вступі, що в пер-
ших роках окупації України большевики радо прий-
мали все, що бунтувалося „проти старого, яке треба
було знищити", він наводить ті обставини, які звели
молоде українське відродження до... провокації.

А ці обставини — це передусім всезалежність пись-
менника від держави в найдрібніших побутових спра-
вах: „бо тільки від неї він міг дістати харчі, одяг, жит-
ло". І дуже доречно наводить Чапленко цинічні слова
Кулика: „Голод не тітка... без пайки не можна. І та-
кож без черевиків. А все це у „хама". Залипається
одно — піти на службу до „хама"...". Як історичні
факти поліційного нагляду над письменниками, слід
згадати два будинки: „Слово"⁵⁾ у Харкові й „Роліт" у
Києві, у яких згуртували „благонадійних" письменни-
ків". (Вони зрештою, згодом майже всі виявилися „не-
благонадійними"!).

Видавничі труднощі, папір, друкарня, фонди, а над-
усе критика й цензура, — це дальші пута, що зв'язу-
вали письменника з державою. Але, як стверджує Чап-
ленко — „багато дошкульнішими були... підставлені
партією свої ж таки, одержимі „злопомстою", що ви-
ступали з нагінками на письменників у пресі чи на
зборах... Висуванців партії громили наступні вису-
ванці... і наостанку критики з'являлись і зникали, як
метеори... Гірше було, як за такою „критикою" йшли
переслідування, що ними нахабно погрожував Коряк:
„Хам упертий — подавай йому революційне та ще й
пролетарське. А як ні — нема пайки. А то ще гірше:
Чека, ГПУ. Брррр"...

У цій дійсності, — веде далі Чапленко, — україн-
ські письменники були подвійно поневолені — соці-
ально й національно, як той раб-гебрей Лесі Українки
...бо з московських письменників постраждали тіль-
ки одиниці (Єсенін, Ключев), а, навпаки, до слави дій-
шов Толстой". І наводить пікантний документ: „Се-
кретний наказ ГПУ стежити за тими українцями, що
цікавилися „Історією України" Грушевського. Пікант-
ність у тому, що в той час (1925 рік) Грушевський очо-
лював УВАН!..." Це був московський документ, оче-
видно з Москви, понад голови „українського" уряду і
його поліції, в „ліберальні" часи НЕП'-у.

З уваги на таку дійсність, Чапленко називає всі то-
дішні літературні групи експозитурними, створеними
на „доручення відповідних органів". Ось група „Жов-
тень" (Соююра, Хвильовий, Йогансен) пише в своєму
універсалі: „Спалюючи весь гній февдальної й буржу-
азної естетички й моралі і внесеного нею розтління гни-
ючого трупу... пориваючи всі зв'язки, заперечуючи

I. Стасів

БРАТОВІ

Своєму братові, що впав в рядах
УПА у змагу з лютим катом у квіт-
ні 1944 року, присвячую.

Юнак ти був тоді,
Як взяв у руки кріс,
пшов стежками в ліс
І став у змаг тяжкий
за рідний нарід свій.

Тоді цвіла калина,
Чубатий ліс шумів —
ридав, гудів...

Ти впав у лісі тім,
Земля прийняла тіло —
обмите кров'ю ціле,
І вколосала сном твердим,
Довічним, неземним...

Ти спиш, мій брате рідний,
Ти, орле, що літав,
страхаючи катів України —
Від кулі їх упав...

І більше вже не встанеш,
Гранати не візьмеш, —
на бій страшний з катами,
Ніколи не підеш...

Ти бився до загину
Й віддав усе, що мав,
за волю України,
Яку ти так кохав.

Твоя хатина сіра
Вже мохом поросла,
На крові, що спливала,
Береза вже зросла.

Про дні минулі слави
Береза ця шумить,
І про Героїв лави
Вона все гомонить...

всі традиції... всіляких неоклясиків, що, підфарбував-
шись червоним карміном, годують пролетаріят заяло-
зеними формами з минулих століть..." В інших мані-
фестах говорилось про „заперечення національного
мистецтва" та про виключення тих письменників, які
підуть стежками зоологічного націоналізму" — це з
деклярацій „Плугу", „Гарту" й „Вапліте".

Характеристична теж „покаянна заява" Хвильового,
Досвітнього й Ялового, зокрема тим, що недавня зая-
ва Драча дуже її нагадує. „Утворилося таке станови-
ще, — писали ці три письменники, — що український
шовінізм став визнавати нас за своїх однодумців, за-

5) В. Куліш, „Слово" про будинок „Слово". Гомін
України, 1966.

Петро Кізко

ОБСАДА УКРАЇНИ РОСІЯНАМИ

Ще в 1920-их роках українці мали сяку-таку волю. Чубар, Скрипник, Петровський, Шумський та інші урядові й партійні керманічі намагалися творити хоч і комуністичну, але в якійсь мірі незалежну від Москви державу, на зразок, скажімо, сьгоднішніх советських сателітів. Очевидно, Москва дозволила такі „воль-

~~~~~
числяючи нас до єдиного націоналістичного фронту проти партії...” А „ми не розходимося ні в чому з лінією партії”...

Перерахувавши ще декілька таких організацій та декларацій, Чапленко робить такий висновок: „Без такого перегляду можна було б думати, що саме таке „багатство” літературних організацій і свідчило про надзвичайний рух в літературі, про різноманітність течій у ній. Але глибша аналіза показує мертвущу одноманітність... і фактично ці організації правили тільки за засіб для влади тримати письменників у своїй обладі... Не порушує цих сумних висновків і той факт, що деякі організації боролися між собою... „щоб то ближче стати коло самих”, як писав Т. Шевченко... Тому й явище „літературної дискусії” називає Чапленко „приреченістю”, бо всі „крутилися на тому самому фатальному припоні — клясової ідеології”.

В уступі „Зневажена письменницька гідність” наводить Чапленко слова Єфремова⁶⁾, які підсилюють його власні висновки: „Літературне наше життя за останні роки минало... так болуче, так нерівно, з такою наругою й так дошкульно для людей, що... часто криком хотілося кричати чи то з болю та образи за письменство, чи то на осторогу письменникам”. Во письменники мусіли теж... викривати „ворогів народу”, як це ясно й недвозначно наказував Скрипник на з’їзді письменників: „Але не все виявляється через ГПУ. Децо залишиться виявити й самим письменникам. Цю роботу треба зробити”. І нещасні письменники мусіли виконувати, — та й до сьогодні виконують — різні „делікатні доручення”... а про згоду на таке діло їх уже ніхто й не питає.

І врешті москалі проголосили, що головна небезпека для СССР — це „місцевий, український націоналізм”. А коли, пізно спостерігши свої помилки, пострілялися і Хвильовий і Скрипник, — то після цього почалося вже масове винищування українських письменників”.

Так закінчує Чапленко свій загальний огляд літературної ситуації тієї доби в політичній площині.

6) Сергій Єфремов, „Історія українського письменства”, т. 2.

(Далі буде)

ності”, бо становище її в Україні ще не було певне.

В 1930-их роках, в роках масового винищування української інтелігенції, а зокрема націонал-комуністів, Україну почали обсаджувати росіяни. Першим організованим виступом тої обсади було вислання так званих 25-тисячників з Москви і Ленінграду, що мали переводити колективізацію. Далі посунули росіяни на відповідальні посади в усіх галузях суспільно-культурного й національно-політичного життя: на директорів шкіл, редакторів газет, голів колгоспів та радгоспів, директорів МТС, секретарів районових, обласних комітетів партії, райвиконкомів, облвиконкомів... „Уряд” УСССР також був обсаджений особами, присланими з Росії.

Про російське засилля писав Горновий у своїй статті „Шовіністичне запаморочення й русифікаційна гарячка большевицьких імперіалістів”, що була надрукована в революційно-підпільному виданні „Ідея і Чин” за 1946 рік. Ось що він писав:

„Росіяни становлять основу правлячої большевицької партії... Росіяни становлять основне ядро червоної армії, яка являється російською армією, як і царська, хоч усі народи відбувають у ній службу... В адміністративному апараті росіяни зайняли посади не лише в РСФСР; у всіх союзних республіках вони становлять високий процент службовців. Тут вони в першу чергу займають керівні пости”.

Хтось може сказати, що це ж було, мовляв, за Сталіна, що тепер, либонь, часи змінилися. Але ж бо ні. Докази? Ось вони: міністром вугільної промисловости УСССР є росіянин Худовцев, міністром соціального забезпечення — росіянин Фьодоров, міністром хемічної промисловости — росіянин Вілєсов, секретарем донецького обкому партії — росіянин Дегтярьов і так далі. А скільки таких фьодорових та дегтярьових сидить на керівних постах в Україні?

„Радянська Україна” в числі з 30 березня цього року опублікувала список депутатів Верховного Совету УСССР. В тому списку знаходимо такі „українські” прізвища: Ануфрієв, Вла-сов, Авілов, Непочатов, Трутнев, Гуляєв, Бєд-

КАПІТУЛА ЗОЛОТОГО ХРЕСТА ЗАСЛУГИ УПА

Для виконання наказу Головного Командування УПА з 27 січня 1944 року, затвердженого Українською Головною Визвольною Радою з 14 липня 1944 року, — Головна Управа Товариства кол. Вояків УПА ім. ген.-хор. Романа Шухевича-Тараса Чупринки в ЗДА, Головна Управа Товариства кол. Вояків УПА в Канаді та Братство кол. Вояків УПА ім. Юрія Переможця в Європі постановили покликати до життя Капітулу Золотої Хреста Заслуги УПА

нааягін, Дікін, Неізнестний і т. д. — біля сотні осіб! А ця ж сотня депутатів-росіян в „уряді“ УССР напевно важить більше, ніж тисяча депутатів українського походження.

До наведеного вище слід додати, що в українських містах, особливо ж у столиці України, Києві, не може відбутися жадне зібрання, жаден з'їзд, жадна нарада, щоб на них не було росіян, висланців із Москви, для контролю. Ось так на IV республіканській конференції ДТСААФ у Києві в березні-квітні цього року був присутній московський наглядчач — заступник голови ДТСААФ генерал-майор Скворцов, на нараді працівників народної освіти УССР 29 березня цього року були міністер освіти СССР Прокоф'єв, завідувач сектору науки й учбових закладів ЦК КПСС Ворожейкін, віцепрезидент Академії Наук СССР Зубов.

Навіть такої, сказати б, невинної установи, як Червоний Хрест, не довіряють „молодшим братам“. Бо чим же пояснити, що на X з'їзд Товариства Червоного Хреста Української ССР, що відбувся 22 березня ц. р., прибули з Москви й засіли за президіяльним столом Мітерев — голова виконкому російського Червоного Хреста, Дорофєєв — працівник ЦК КПСС та інші.

Ці відомості взято з советських газет: „Сільська Вісті“ з 23 березня 1967 року, „Літературна Україна“ з 31 березня та „Радянська Україна“ з 31 березня цього ж року. А свідчать ці відомості про те, що т. зв. Українська Советська Соціалістична Республіка не є жадною українською державою, а є російською колонією з ще меншими правами, як мали, скажімо, англійські колонії в Африці.

в складі: голова — Мирослав Климко-Ярема, заст. голови — інж. Степан Голяш-Мар, Микола Фриз-Вернигора, інж. Микола Кошик-Горко, секретар — Лев Фугала-Лагідний, адміністратор — Микола Гришков'ян-Макаренко, злени — д-р Богдан Гук-Скала, маестро Михайло Черешньовський — Петро, Володимир Макаров-Вадим.

Капітула позала діяти у 25-річчя створення УПА на знак глибокої пошани до славної пам'яті тих відомих і невідомих зленів ОУН, вояків УПА та цивільних осіб, що впали в боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу в час дії Української Повстанської Армії.

Хрест Заслуги УПА буде видаватися воякам, підстаршинам та старшинам УПА, зленам ОУН, зленам самооборонних відділів, зленам Українського Червоного Хреста, воякам служби постагання, воякам служби безпеки, зв'язковим і розвідникам та родинам упавших у вище згаданих формаціях, які брали участь у бойових акціях.

Хрест буде вружений під час Святозного З'їзду Вояків УПА, що відбудеться 21 жовтня 1967 року в готелі „Коммодор“ в Нью Йорку.

Просимо всіх тих, що мають підстави одержати Золотий Хрест Заслуги УПА, звернутись на адресу Капітули: *Sosayti ov Veteran ov Yुकрейний Інсарджент Армі, Інк.* — Капітула; П. О. Бокс 304, Купер Ст., Нью Йорк, Н. Й. 10003, до 15 травня ц. р., подаючи ім'я, прізвище та тогню адресу.

Після одержання зголошень, Капітула Золотої Хреста Заслуги УПА перешле кандидатам відповідний анкетний листок.

За Капітулу

Золотої Хреста Заслуги УПА:

Мирослав Климко-Ярема — Голова
Лев Фугала-Лагідний — Секретар

ВІРІВНЮЙТЕ

ЗАБОРГОВАНІСТЬ

ЗА „ВІСНИК“

І В И Д А Н Н Я О О Ч С У !

Іван Маніло

ЄВГЕНОВІ ЄВТУШЕНКОВІ

(Московському поетові українського походження)

Була Росія чорна і кривава —
 Її такою знаємо й тепер...
 Вона, немов стара мара-проява,
 Іде під маскою „eCePeCeP”.
 А ти все хвалиш грабежі і грати...
 Забувши рідну мову й Рідний Край,
 Плюси у серце Матері розп'яте;
 Життя, як пекло, а ти кажеш — рай!
 Для чого ж славостовищ, знавіснілий?!
 Який ти в біса друг мені і брат?!
 Слова московські сараною сіли
 На рідний степ, на рідний гай і сад...
 Пиши, брешти, скали, як мавпа, зуби —
 Солодка слава, знай, немов димок...
 На цвинтарі Москви, в хвилину згуби,
 Й тебе чекатиме осиковий кілок!

1967

К О Н К У Р С

**КРАЙОВОГО КОМІТЕТУ
 ДЛЯ ВІДЗНАЧЕННЯ 25-РІЧЧЯ ПОСТАННЯ
 УПА НА ОБРАЗОТВОРЧІ МИСТЕЦЬКІ
 ТВОРИ**

Крайовий Комітет для відзначення 25-річчя постанови УПА, щоб закріпити цей славний етап історії української визвольної боротьби також і в образотворчому мистецтві, проголошує конкурс на мистецькі твори, виконані олією, темпера, акварелею, гвашем і різною графічною технікою.

Надіслані на конкурс твори не можуть бути менші як 10 на 12 цалів.

Реченець надсилання конкурсних праць до 1 березня 1968 року.

Твори належить вислати на адресу: Нешенел Комітти фор де Обсервенс ов де 25 Еніверсері ов УПА, П. О. Бокс 304, Купер Ст., Нью Йорк, Н. Й. 10003.

Автори творів підписують їх не своїми справжніми прізвищами, а псевдонімами. До твору треба долучити заклесну коверту з написаним на ній псевдонімом, а в коверті на окремій карточці подати своє прізвище, адресу, назву твору, техніку виконання.

За будь-які пошкодження творів під час транспортації Комітет не відповідає.

Конкурсні нагороди діляться на дві групи:

Перша група нагород стосується творів, виконаних олією і темпера; вона має чотири ступені: 1-ий — 1.250 доларів, 2-ий — 1.000, 3-ій — 750, 4-ий — 500.

Друга група нагород стосується творів, виконаних графічною технікою, рисунком, акварелею; вона має

РЕЦЕНЗІЇ**ЩОБ НЕ ХОДИЛИ, ЯК СЛІПІ**

У газеті „Наша Мета” появилася рецензія Р. Рахманного на книжку Володимира Куліша „Слово про будинок „Слова”, яку видає видавництво „Гомону України”. Ця невеличка книжка перша і єдина публікація, що кидася світло на життя великої групи письменників і поетів Харкова, коли він був столицею УССР.

Спогади про людей літератури й мистецтва, що мешкали в будинку „Слово”, написані з великою безпосередністю і спостережливостю, на яку міг здобути юнак, син письменника. Власне завдяки своїй скромності й правдомовності автор дав правдивий документ без вигаданих прикрас, в яких авторова особа стає в центрі подій. Ця книжка є єдиним покищо вартісним документом тієї доби як першоджерело для студій поодиноких письменників та мистців, характеризованих чи власними словами, чи одним-двома штрихами.

Оригінальний задум перейти по мешканнях будинку „Слова”, поверх за поверхом, під'їзд за під'їздом завдяки знаменитій пам'яті автора виключає можливість випустити з уваги когось від найбільших до найменших з їхніми родинами і навіть хатньою обстановою. Як у документальному фільмі, пересуває він об'єкти з особи на особу, з мешкання в мешкання, на будинок, вулицю, двір, на собак, а вслід за тим на звички, вдачу, манери й риси характеру тієї чи іншої особи, що не осягнув би й який точний описувач побуту, що не був би, завдяки своїй молодечій непосидючості, завжди в курсі справи.

Перед очима читача переходить панорама кольоритного життя письменників, яких читач знає з творчості, і стає зрозумілою і їхня творчість та їхня доля.

Усі вони, за малими винятками, загинули, бо своєю творчістю, талантами, настановою до життя, зокрема до українського життя, були для окупанта грізним противником, озброєним у всіх часах успішною зброєю — своїм талантом та свідомістю свого призначення.

Ця мала книжка має особливе місце в нашій літературі, бо вона перша кинула світло на не вивчену, не розроблену й дуже занедбану епоху. Автор рецензії, очевидно, людина молода і має скупе уявлення про підсоветське життя. Сам заголовок рецензії свідчить про це: „Будинок уніформованих письменників”, тобто людей, життя і творчість яких минали за штампами советської доктрини. Очевидно, це глибока помилка:

теж чотири ступені: 1-ий — 300 доларів, 2-ий — 200, 3-ій — 150, 4-ий — 100.

Крім нагород, плянується відзначення. Склад конкурсного журі буде своєчасно поданий до публічного відома.

**КРАЙОВИЙ КОМІТЕТ ДЛЯ ВІДЗНАЧЕННЯ
 25-РІЧЧЯ ПОСТАННЯ УПА**

творчість українських письменників, що поселились у будинку „Слово“, а попали туди, купуючи мешкання на кооперативних засадах, була дуже й дуже неуніформована. Коли б автор рецензії поцікавився творами лише деяких, визначніших, коли б прочитав ці твори уважно, відсіявши обов'язкові фрази, побачив би, що творчість мешканців „Слова“ — кольоровий вахляр прерізних відтінків: формальних, ідейних, стилістичних, жанрових. Були між ними таланти й бездари. Були новатори й були епігони. Були відважні й гіпокрити. Були письменники та поети, що писали, виконуючи партійні замовлення, і були такі, що співали для народу, як колишні кобзарі. Були й незрозумілі ні своїм сучасникам, ні поколінню, що прийшло після них.

Навіть маркантна постать Хвильового чи Куліша, Ялового чи Слісаренка не ставить їх поруч, як манекенів, в одній уніформі. Що вже й казати про стилістичне багатство вияву: неоромантизм Яновського і такий же стиль у Сенченка! Кого порівняти з Йогансеном?

Ми горді з цього вибуху, цієї каскади різнокольорових спалахів після довгого мертвотного сну, викликаного царськими указами! Ми починаємо про них говорити, відгребувати з намулу заперечень, незрозуміння і нехиті. І вони ще як слід нез'ясовані, незрозумілі, непроглянені упорядниками, істориками, дослідниками.

Вертаючись до може мимовільної помилки п. Рахманного нав'язувати уніформованість тотально зліквідованим харківським письменникам і до злої волі якоїсь мітичної партії на еміграції, хочемо побажати письменникам, що проживають, наприклад, в Америці, замість безкровних газетних боїв та безконечних „дійових“ засідань над темою рябої кобили, присвятити свою увагу письменникам чи потенційним талантам. Напевно така дружня опіка і навіть настанови були б миліші, як абсолютна байдужість та ігнорація. Коли б замість творами „єдинокровних“ Солженіциних, Павличків, Драчів, які не бажають і навіть проклинають за опіку, зайнялись переплоненими тутешніми авторами. Тоді б і журналісти, що пишуть рецензії, знали, що пишуть, а не ходили б, як сліпі, у темряві.

Олександр Дорда

НОВИЙ ТВІР ГАЛИНИ ЖУРБИ

Галина Журба, може, найпопулярніша письменниця на еміграції. З яких причин, ми не будемо досліджувати: може цьому сприяє її оригінальність, незалежність, включно з мовною (вона ж пише своїм власним правописом!). Згадуючи про оригінальність, мусимо застерегтися, що мова про її особисту, не творчу оригінальність. Її творчість це не шукання нових форм, цінність її творчості в її незаперечному письменницькому таланті, в її людському патріотизмі. Це письменниця, яка знає, про що писати і як писати, щоб її твори були потрібні для її народу. Мені все нав'язується порівняння Галини Журби з тими великими діячками чужого або наполовину чужого походження, як Марко Вовчок,

дружина Бориса Грінченка, Софія Русова, яких взяла в полон українська стихія і які знайшли потрібним працювати для того народу, серед якого вирости.

В усіх творах Галини Журби, а написала вона порівняно небагато („Зорі світ заповідають“, „Революція йде“, „Далекий світ“ та „Тодір Сокір“), золотую ниткою в'ється очарування Україною і тепла любов до українського народу. Це її перу завдячуємо описи коліївської землі, молоком та медом текучого Поділля, природа якого дихає історичними подвигами, героїчними вчинками. Враховуючи факт, що Галина Журба майже все своє життя, а вже абсолютно все творче життя проживає далеко від рідного Поділля, маємо в її творчості вияв ностальгійних почувань, проте поданих у позитивному аспекті, що не викликають хворобливих, тужливих нарікань на лиху долю, а утверджують читача в здоровому оптимізмі та вірі в свій нарід.

Галина Журба має почуття потреби та актуальності. Її „Зорі світ заповідають“ та „Революція йде“ були першими творами в поцейбічній літературі про революцію. Тільки після цього її роману-хроніки появились твори інших авторів, що пережили не лише революцію, а й її наслідки. Проте, твір Галини Журби й до сьогодні (коли б він був доступний читачам!) не втратив своєї свіжості, хоч час написання майже ювілейний. Після свіжих фіксувань жорстокої „революції“, що виявилася найчорнішою московською реакцією, минуло багато часу, аж авторка написала свій великий роман з родинного життя „Далекий світ“. Очевидно, довге перебування на еміграції повертає думки авторки до минулого, та ще до такого минулого, що кидає світло на історичні часи. Цей „далекий світ“, шматок давньої України, якої жаден турист не матиме щастя побачити, людей веселих, не зважаючи на злидні, співучих, розумних, сердечних і гостинних, що їх давно вже в Україні немає. Вони або переселені в азійські степи, або заховались під машкарою „советських людшек“, героїв „народніх“ творів підсоветських авторів.

Той же шматок давньої України показаний і в новому творі Галини Журби, що має назву „Тодір Сокір“. І в цьому творі, побіч спольщеної інтелігенції та зукраїнізованих чужинців, ці наймички, няні, конюхи, фельдшери, крамарі й дрібні службовці, дрібні люди, проте, наділені великими людськими прикметами та безсумнівними талантами, що лише силою обставин не є політиками, письменниками, артистами та вченими.

Галина Журба не намагається показувати визиску та матеріальної нужди цього експлуатованого польським королівством чи московським царатом народу. Хто ж цього не показував! Вона ж оригінальна! Вона показує українську народню масу як матеріал, як тісто, з якого виростають при сприятливих умовах героїчні одиниці. Тодір Сокір — це виростання героя, який має вийти з маси, що рясніє іменами народніх месників, повстанців, стратегів, філософів. Маса, що кишить великими людьми...

Можна б закинути Журбі ідеалізацію тієї маси. Хай і так. Але вона підсвідомо відчуває невмирущість та вартість тієї маси. Вона показує нерозривний зв'язок

тієї маси з своїм коренем, ще десь далеко в козаччині, і навіть з тією інтелігенцією, яку переманили матеріальні блага в чужі табори, але яка колись таки повернеться до рідного берега.

Тодір Сокір може і є ідеальним типом, якого авторка бажає гарячим і патріотичним серцем і якого виростала з колись погорджуваної і сьогодні вже неіснуючої суспільної верстви — панської прислуги. Це її право шукати героя там, де їй хочеться. Але мистецький образ подільської поміщиної оселі, жменьки недобитків старого світу дає їй право вселяти надію, що саме там і виросте героїчний Тодір Сокір, позитивний герой, за яким так тужить літературний світ, бовтаючись в нетрях нігілізму, збіднення людської душі, аналітичного підходу до людини як до оперованого крилика.

Дарма, що він росте без батька, що життя його біля коней і конюхів, він поверне людину туди, де її місце, вселить в темні сумніви сучасного читача не чорні хмари безвиході й страху перед самотністю, а віру в людей, створених на Божий образ.

Оксана Керч

КЛЬОВНИ З ШАБЛЯМИ МАРШАЛІВ

Великою популярністю втішається в Парижі, зокрема серед паціфістів, англійська п'єса „Боже, яка ж війна гарна!“. Це доволі нудна ніби комедія, в якій усі вояки в костюмах кльовнів з помпонами виконують гротескові „накази“, „вправи“, „стежі“, „напади“ й „утечі“. Коли появляється якийсь „кайзер“, „Мольтке“ або „Клемансо“, то кльовни просто скидає шапку з помпоном і натягає шолом чи „чакон“ і виголошує більше напушену, як розумну, промову...

Для похваллення довгих і нудних сцен, що повторюються, автор увів в цю мирну „солдатеску“ три жінки з різними функціями, з яких найголовніша перекуритися по сцені й показати ніжки в чорних ажурних панчохах. Це бо часи першої світової війни. Ага, правда: ця комедія музична, тобто деякі персонажі, в тому числі й три жінки, співають різні куплети з... заборонених досі оригінальних пісень паціфістичного змісту...

С. Н.

ПОДІЇ ВЕЛИКІ І МАЛЕНЬКІ

ПРИЙШЛА ГОЛОВА ПО РОЗУМ

В журналі „Смолоскип“ (ч. 122), що його видає комісія „Зарева“ в Торонті, Канада, член редакційної колегії В. Гасюк у статті на тему ІХ Конгресу УККА і „контактів“ та „зустрічей“, повторивши многократно вживані в цьому журналі аргументи проти організації Українського Визвольного Фронту, висловив також кілька тверезих думок.

Згадуючи про молодих людей, які захоплюються зустрічами з московськими висланцями, п. В. Гасюк ставить запитання: „Чи всі вони зберегли свою національну гідність і вповні показали свою політичну ви-

робленість? На це питання, — пише він, — ми не будемо давати жадної відповіді. Це залишимо на роздумування всім тим, які мали змогу на виступи Павличка і Драча іти“.

Далі п. Гасюк порушує іншу проблему, зв'язану з „зустрічами“: „... донощицтво на українське життя і навіть на своїх друзів — чести нікому не приносить. Ми за оригінальність молодих людей, але коли плямується своєю національну честь, тоді не може бути жадної мови про оригінальність“...

І ще далі: „Низькопоклонність і підтакувальне ставлення деяких осіб перед приїжджкими з України, незалежно, які б ті люди заслуги не мали перед українською культурою, кожний з нас мусить відкинути як найіршучіше. При цьому треба пам'ятати, що кожний культурний діяч з України примушений радянською дійсністю і панівним режимом виконувати функції політичні“...

Оце вже ваша копа молотиться, пане Гасюк, — каже українське народне прислів'я.

ПОМЕР УТРЕТС...

На нашій грішній землі кожному судилося померти лише раз. Цей природний закон не без успіху вже двічі раніше і втретє тепер заперечив чикагський тижневик під претенсійною назвою „Українське Життя“. Чи то у п. Галіва з Нью Йорку забракло нових коекзистенційних ідей, чи у прихильників цього тижневика замоло відваги супроти власної кишені — невідомо. Відомо лише, що він, як казали в Україні, „переставився“ — перестав виходити уже втретє.

ІВАН ДРАЧ І ЕММА АНДІЄВСЬКА

Мова про полеміку, що виникла в Торонті на зустрічі наших „віршолубів“ із Д. Павличком і І. Драчем 24 грудня м. р. Ми при тих „лобизаннях“ не були, тому даємо слово ред. П. Волянкові („Нові Дні“ за лютий 1967):

„Далі Павличко висунув думку, що можна було б дискутувати над допущенням в Україну творів Нью-Йоркської Групи „модерністів“, бо вони цілком аполітичні... І. Драч теж говорив про наших модерністів. Хоч у їх творах бракує ідеї, мислі, але вони йому подобаються. Тут маляр Мирон Левицький ставить запитання: „А скажіть, пане Драч, чи вам гомосексуалістичні твори Емми Андієвської також подобаються?“ Зала вибухнула веселим реготом“...

А що на це Ньюоркська Група і її духові опікуни?

ГОЛОВА ОДУМ'-у — ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ?

В уердепівсько-одумівській пресі, а зокрема в ново-ульмівських „Українських Вістях“, які старанно передруковують програми Радіо „Свободи“, вже з два-три місяці не з'являється прізвище голови ОДУМ'-у п. М. Француженка. Ні тобі статті, ні навіть замітки про боротьбу за вільну Україну. Як води в рот набрав... Чи не тому, що голова ОДУМ'-у є тепер службовцем „Голосу Америки“ та ще й, кажуть, в російській редакції?

ПОЛІТИЧНИЙ ДРУГ В. КОЧЕТОВА

Про голову Спілки Письменників України О. Гончара пише в „Новому Руському Слові” з 23 квітня ц. р. його земляк Юрій Мишалов:

„...Я знаю Олеса Гончара ще школярем, сільським, коли він писав про антипартійні справи в колгоспі села Сухого. Пам'ятаю його кореспондентом районної газети „Розгорнутим Фронтом”. Знаю його статті і книжки воєнного і повоєнного часу. Зустрічався з ним тут, в Америці, коли він їхав у почеті Молотова на конференцію в Сан Франсіско, з нагоди десятиліття ОН. Це — політичний друг В. Кочетова і А. Чаковського (російські письменники-сталінці — ред.), син комуніста, голови сільради, що по-звірячому переводив колективізацію. Він змінює свої позиції відповідно до політичних змін у країні. І в доповіді (на останньому з'їзді письменників у Києві — ред.) вже признає, що, завдяки новому керівництву, „становище, як ви знаєте, змінилося на краще...”

ГОЛОСИ МОЛОДИХ

„УККА І КОМІТЕТ ГРОМАДСЬКОЇ ЄДНОСТІ”

Під таким заголовком відбувся 16 квітня у Вашингтоні панель, який, на нашу думку, не повинен був відбуватися. Організація таких панелів задля самої лише дискусії підважує авторитет УККА.

Репрезентуючи централю УККА, ред. М. Дольницький заявив, що проблеми, які виринули після ІХ Конгресу, мають бути передискутовані консолідаційною Комісією, а не завжди об'єктивною пресою та вічами. Наклепи, нібито одне угруповання перебрало УККА, неоправдані. Такій ситуації запобігас статут УККА.

Ред. Дольницький ствердив, що резолюції, які одностайно прийнято на ІХ Конгресі, уклала комісія, створена з представників усіх партій. Політика УККА є послідовною, не змінилася, коли йдеться про визвольну справу, і повинна бути вільною від позиції американських чинників. Це право забезпечене кожній людині та організації Конституцією США.

УККА була і є речником українців в Америці. Підважити чи знищити УККА легко, заявив ред. Дольницький, але штука поставити нову конструктивну репрезентативну організацію на її місце.

Голова т. зв. Комітету Громадської Єдності, п. В. Гайвас, розпочинаючи свою доповідь, чимало часу присвятив якимсь „застоям” та „змінам” в житті української еміграції. Він заявив: „ми вже 25 років на еміграції і повинні ступати вперед з духом часу”. Як той „дух” має виглядати — не сказав. Не взяв під увагу й того, що політика визволення в принципах не змінюється. Те, що існувало в Україні 25, ба навіть 50 років тому, існує далі незмінно. Комітет Громадської Єдності під головством п. Гайваса має на меті пристосу-

вати політику УККА до „обставин життя”, підходячи до справи „застою” з психічного боку.

На думку п. Гайваса, КГЄ має підносити перед УККА пекучі проблеми і тим спонукати Екзекутиву до праці. Пан Гайвас закликає українців до „великої дискусії”.

Але яка ж концепція КГЄ? Які акції повинен повести УККА?

Пан Гайвас заторкнув справу видання історії українців в США, хоч відомо, що кожна публікація, видана будь-якою українською організацією, крім НТШ та УВАН, уважається як псевдонаукова та пропагандивна. Розуміючи це, УККА вживає заходів, щоб такого роду праці були друковані в американських наукових установах. Тож, коли йдеться про „застой”, то хто в них завинив — УККА чи КГЄ?

Пан Гайвас виявив свою необізнаність і в студентських справах, порушивши пекучі проблеми асиміляції. Змалював він їх дуже чорно і понуро. Щоб підкреслити потребу існування КГЄ, п. Гайвас накинувся на УККА за те, що не надруковано доповіді, яку виголосила делегатка Союзу Українок на останньому Конгресі. Так за одним наворотом стали він і КГЄ об'оборонцями „покривджених” союзників та студентів.

Але студентство напевно не пристане до КГЄ і дає собі раду з асиміляцією настільки, що не треба аж творити якісь комітети з претенсіями когось „єднати”. СУСТА добре зарепрезентована в УККА. Розпорошення української еміграції не дозволяє студентству вести працю так, як це повинно бути, але український студентський рух є найсильнішим з-поміж студентських етнічних рухів в Америці. Американізація не означає асиміляції. Ми можемо багато-чого навчитися від американців. На жаль, не можуть зробити цього люди, котрі живуть в Америці майже двадцять років.

Отже, хай КГЄ не журиться нашою асиміляцією. Якщо він говорить про пристосування до обставин, то нехай спершу зрозуміє принцип демократизму. Коли демократи виграють вибори, республіканці не закладають свій власний Конгрес, а працюють далі в ньому і конструктивно критикують демократів до кращої праці. Виступ КГЄ з УККА американці назвали б „соєр грейпс” — квасним виноградом.

В доповіді п. Гайваса присутні схопили нову для КГЄ — „я або ми також” — тенденцію. Слухаючи його доповідь, ми зауважили, що КГЄ також, як і УККА, вважає за потрібне скликання Світового Конгресу Українців. УККА стоїть на принципах, які відкидають культобмін, круглі столи та зустрічі, і п. Гайвас, може не таким сильним голосом, яким хотілося б це почути, сказав „ми також”. Якщо КГЄ та УККА погоджуються в основних справах, то чому не можна прийти до порозуміння?

Заключні слова п. Гайваса розвіяли всі сумніви. Ми вимагали, — сказав він, — щоб в УККА нам дали три голоси. Нам не хотіли їх дати. І тому ми мали рацію, коли створили зовнішню пресію на Екзекутиву Кон-

гресового Комітету, бо тепер вона нам дає вже чотири голоси.

Чого ж чекати та лявірувати? Хотіли три, а дають чотири! Не треба бути великим математиком, щоб прийти до висновку, що це на один голос більше.

Наш запит: чого гаєтєся, пане Гайвас?!

Юрій Кульчицький
Вашингтон, Д. К.

З ЖИТТЯ ВІДДІЛІВ

ГРОМАДСЬКІ ЗБОРИ В ЧІКАГО

Заходами Громадського Комітету в Чикаго, зорганізованого з ініціативи організацій Українського Визвольного Фронту, в неділю 5 березня ц. р. відбулися збори. Доповідь на тему „Примирення чи боротьба“ вголосив відомий політичний і громадський діяч, колишній голова Головної Управи ООЧСУ проф. Іван Вовчук з Нью Йорку.

У виповненій по береги залі збори відкрив голова Ділового Комітету інж. Мирослав Гриневич, який коротко з'ясував мету скликання зборів, з уваги на виллом деяких осіб з національної дисципліни і участь в зустрічах з групою Колосової і Вірського.

Д-р Мирослав Харкевич відкинув закиди деяких людей, немовби ці збори мали судити тих осіб, що ходили на зустріч з Колосовою і Вірським. Ані Громадський Комітет, ані збори не збираються нікого судити, ані такої компетенції не мають. Громадські збори хочуть лише зайняти становище в цій справі, насвітлити негативи і позитиви таких зустрічей та перестерегти нашу громаду перед ламанням українського фронту в боротьбі з комунізмом.

Проф. Іван Вовчук у своїй доповіді, пригадавши історичні змагання України з 1917-20 років, визвольні змагання України в час другої світової війни, боротьбу УПА-ОУН, заявив, що контакти з московськими вислужниками є шкідливі. Кожний українець, який іде на контакти і зустрічі, відповідає за свої помилки перед своїм сумлінням. „Ми повинні впливати, щоб наші люди не спускались морально вниз, а йшли вгору. Дивіться усе вперед, і ми перемаємо! Контакти і зустрічі — це політична гангрена. В майбутньому ми повинні придержуватися в цій справі постанов і напрямних нашої громадської централі — Українського Конгресового Комітету Америки”.

Доповідь проф. І. Вовчука була широка, цікава, змістовна і присутні вислухали її з великою увагою. По закінченні доповіді одноголосно схвалено резолюцію.

Громадські збори закінчено відспіванням „Не пора”.

І. М.-М. Г.

ВІДДІЛ ООЧСУ У ВІЛЛІАМСТАВНІ

26 лютого ц. р. відбулися загальні збори Відділу ООЧСУ у Вілліамставні, якими проводив голова д. А. Стахнів, а секретарював д. Іван Кузьменко. Г. Управу ООЧСУ репрезентував д. Б. Казанівський.

Звіт з діяльності Відділу склав його голова д. А.

Кобаса. З цього звіту видно, що хоч Відділ невеликий, але провів він багато роботи, виконавши всі доручення ГУ ООЧСУ і влаштувавши кілька вдалих імпрез. Відділ поширює літературу та книжки, що їх видає Г. Управа, займається збіркою на пресовий фонд „Вісника”, „Писанки”, переводить кожного року з щораз більшим успіхом Коляду на Визвольний Фонд. Відділ співпрацює з парохією, і прибуток з одної імпреди призначив на будову церкви.

Найбільшим успіхом Відділу була організація спільно з Відділом в Честері радіоавдиції, яку кожної суботи від 11 до 12 год. веде інж. Андрій Забродський. Багато слухачів присилають побажання успіхів і жертвують на авдиції. Але головний фінансовий тягар спочиває на плечах двох Відділів.

Голова А. Кобаса, ствердивши, що Управа працювала увесь час в товариській атмосфері, відзначив за жертвенну працю д. Мих. Ваповського і подякував іншим членам Управи.

Після звітів членів Управи і дискусії д. Казанівський поінформував присутніх про діяльність Г. Управи, про ситуацію в Україні і окрему увагу звернув на невдалі спроби наших політичних капітулянтів захитати український національний фронт на еміграції.

Нову Управу обрано в такому складі: А. Кобаса — голова, Павло Лісний — місто голова, Іван Кузьменко — секретар, Михайло Ваповський — скарбник, Андрій Стахнів — орг. референт, Іван Марченко — орг. референт на Мілвін, Н. Д.

До Контрольної Комісії увійшли: Іван Лобів, Микола Марчевський і Зіна Лісна.

Т. К.

ДЕЛЕГАТУРА ООЧСУ В КЛІФТЕН ГАЙТІ, ПА.

26 лютого ц. р. в Кліфтен Гайті, Па., зібралися українські патріоти, щоб розважити справу створення нової клітини ООЧСУ. З Головної Управи прибув організаційний референт Б. Казанівський, від Відділу ООЧСУ у Вілліамставні д. А. Кобаса і від Відділу ООЧСУ в Честері д. І. Федек.

Представник Головної Управи поінформував прийвних про довголітню успішну діяльність ООЧСУ, спрямовану на допомогу Воюючій Україні. Друзі з сусідніх Відділів вияснили, яку користь для громади і української справи приносить організація, що твердо стоїть на засадах національної незалежності.

По запитах і дискусії, прийвні вирішили одноголосно закласти Делегатуру ООЧСУ, а коли впишетесь стільки членів, скільки вимагає статут — створити новий Відділ ООЧСУ в Кліфтон Гайті.

На голову Делегатури обрано В. Вацкевича, на секретаря — О. Саноцького, на скарбника — Д. Зозуляка, а на членів Управи — М. Глову і Шагінського.

Голова д. Вацкевич заявив, що докладе всіх зусиль, щоб новостворена Делегатура з помічною сусідніх Відділів виросла на новий Відділ ООЧСУ.

Б. К.

ФОРМАЛЬНИЙ ДОНОС

Навряд чи міг би український журналіст, який шапує себе і свій фах, більше скомпромітуватися, як ред. Р. Ільницький, що своїм формальним доносом на УККА, його Екзекутиву, Політичну Раду і, зокрема, на президента, доносом на делегатів на ІХ Конвенцію УККА показав відповідним чинникам американської влади, де шукати „ворогів американського народу”. Тому цей факт заслуговує на якнайгостріше затаврування.

Маємо на думці ту статтю ред. Ільницького у „Вільному Слові” (43 1966), повторену пізніше в інших газетах п. з. „Наші демократичні організації не ввійшли до УККА”, в якій він, зайнявши позу „старшого і мудрішого брата”, вергає наче Зевс з Олімпу громи на всіх, хто пішов по лінії, як він пише, „визвольнорядовців”, тобто УККА, а не по лінії коєкзистенції, якої він є пропагандистом, і називає всіх своїх політичних противників екстремістами.

Здавалося, що хтось все таки про це заговорить, але виявилось, що серед української громади справді таки не можна скомпромітуватися, вона все приймає, і ніхто досі не відізався, щоб таке явище осудити. Окремі газети, правда, висловлювалися в цій справі, але по іншій лінії, чисто політичній, і виправдували УККА, мовляв, він такий не є, як його ред. Ільницький змальовує.

Слово екстремізм в Америці, як відомо, означає приблизно те саме, що в Советському Союзі колись означало слово „контрреволюція”, а тепер „буржуазний націоналізм”. Різниця лише в тому, що тутешня влада не переслідує екстремістів большевицьким способом, бо почуття свободи переконання має в цій країні глибоке коріння і традиції. Проте, т. зв. „Джан Бірч сосайті” тут уважають загально й офіційно за екстремістичне і протидемократичне. Отже, проголосити публічно, що УККА, створена українською громадою, і то в найбільш демократичний спосіб — на засаді більшості — це екстремістична установа, означає не що інше, як звернути увагу американських чинників безпеки, де, мовляв, загроза для американської демократії. Це негідний української людини наклеп на свою центральну установу.

Не міняє справи, що органи безпеки не стануть за це УККА переслідувати і не почнуть висилати представників УККА кудись там на Аляску, але влада після цього доносу може подивитися на УККА і більшість українців не дуже ласкавим оком, а це перешкоджатиме УККомітетові в його праці для української справи.

Прочитайте одну або другу статтю Ільницького і знайдіть хоч один серйозний і реальний, конкретний закид.

Ред. Ільницький пише: „Українські демократичні сили не могли дати своєї згоди на перехід УККА на авторитарну систему внутрішньої побудови”.

Ця фраза дуже нагадує такого роду вислови, як, на-

приклад, „трудящий народ не може дозволити, щоб буржуазні націоналісти та капіталісти” і т. п.

Цитоване речення ред. Ільницького каже нам не те, що воно каже, а те, що автор дуже *любується* в подібній фразеології, бо вона дає йому певне почуття вищості. А відомо, що коли людина має почуття неадекватності, вона всякими засобами намагається це почуття заглушити чи компенсувати, кидаючи наклепи, знецінюючи, принижуючи, очорнюючи свого противника чи взагалі всіх тих, супроти кого вона почуває себе неадекватною, і вивищує себе і свою групу. Тоді вони любуються собою, насолоджуються словами, якими себе характеризують, як от хоч би такими: „Український демократичний світ не може пройти байдуже попри те...”, „Українські демократичні сили не могли дати своєї згоди...” та інші подібні. Це — уявлення себе якесь дуже важливим і єдинорішальним чинником, без якого нічого не може і не сміє статися, це представлення себе необхідним чинником, від якого залежить бути чи не бути українській громаді демократичною.

Отже, з психологічного боку тут не все гаразд. Це не значить, що почуття меншовартості зовсім негативне явище, зовсім ні, воно радше позитивне, але негативним стає тоді, коли виявляється в перебільшенні, коли стає неврозою.

Чи ж не смішне, наприклад, те, що ред. Ільницький і його „спутник” уважають себе „творчою інтелігенцією”, чинником, без якого нічого доброго не станеться, що вони, — „демократичні сили”, вицвіті нації, еліта, аристократія. Або чи не смішне те, що ред. Ільницький вичислює 12 організацій, що з них більша частина мельниківських з прибудівками, в яких майже ті самі люди є членами, — для підкреслення „демократичності”.

Не в кількості кінець-кінцем справа, але відколи члени тих організацій стали такими палкими демократами? Ще недавно той самий ред. Ільницький таврував їх тоталітаристами чи щось в тому роді. Хіба не стали ці „тоталітаристи” під час ІХ Конвенції демократами? У своїй ненависті до „визвольнорядовців” не один з них може дідько знає що вчинити. Договортися хоч би з чортом, щоб дошкулити „визвольнорядовцям”.

Усіх цих „демократів” єднає і мобілізує передусім ненависть до Визвольного Фронту.

А чому так?

Тому, що Визвольний Фронт не дає баламутити українську еміграцію, не допускає до капітуляції й угодовщини.

Але не тільки це. Вони прагнуть підкорити собі вільну громаду, а громада не дається. І це їх несамовито злостить. Тому Ільницький і кидає наклепи наліво й направо, вживаючи при цьому збаналізованих „доказів”, а саме, що „бандерівці” опанували УККА і хочуть завести авторитарну систему. А вони хочуть рятувати УККА від „бандерівців”, щоб... завести українську еміграцію до коєкзистенції. От і вся політика! Самознищувальна.

Дивує те, що ред. Ільницький, який отакі байки виписує, не відчуває, що все це вже було, це все давно ми вже „брали”, і на цей гачок хіба дурнів та опортуністів може взяти. Цей засіб — зужита ганчірка. Москалі визволяли українців від поляків, поляки від москалів, німці визволяли від большевиків і поляків, а большевики від німців. Всі були нашими „добродіями” і „визволителями”. Тепер до них прилучився ще й клуб „Круглого стола”, який теж хоче українську громаду визволити — від УККА і „визвольофронтівців”, УККА від бандерівців, бандерівців від Бандери й ідеології і т. п.

Це не жарт, не так собі. Ні, ред. Ільницький так і пише у своїй статті: „Само собою розуміється, що українські демократичні сили не можуть дати своєї підтримки такій політиці. Вони прагнуть до того, щоб повернути українській визвольній справі престиж відповідальності, поваги і достоїнності, що ніколи не йдуть впарі з політикою демагогії і агітаційного гуррапатриотизму”.

Коли об’єктивно подивитися на „демократичний світ”, що його репрезентує ред. Ільницький, то пропорційно стоїть він до УККА приблизно так, як ті два бандерівці, що стояли „внизу” під час зустрічі підсоветських письменників з „Круглим столом”, де було коло двох сот душ, як хвалився ред. Ільницький. Він з особливою насолодою підкреслював, що було там два бандерівці, два „духові назадники” в його термінології, і двісті осіб „духової еліти”, тобто „духових напередників” (у мой термінології). Цим зіставленням ред. Ільницький хотів показати ту велику різницю між „назадниками” (2) і „елітою” (200). Подібне відношення між УККА й українською громадою та „опозицією”, тобто 1% до 99%. І цей один відсоток хоче вести за собою українську громаду!

Подібне питання: що сталося б, якби ці „духові напередники” стали в проводі нашої еміграції, до чого вони так пристрасно змагають? Відповідь дуже проста: повели б її туди, куди наставилися, — до повної угоди й коєкзистенції з окупантом України.

Ще побічне питання: чи цього прагне українська громада у вільному світі? Відповідь ще простіша — показником цього була саме остання Конвенція УККА, на якій і з’явилася коаліційна „опозиція” (не демократична, а коаліційна), як миляна банька. Величезна частина української суспільності в Америці зовсім не прагне „будувати мостів”. І це прихильників коєкзистенції найбільше злостить.

Справа бо в тому, що група ред. Ільницького зневилась, знеохотилась, постарілась, зопортунізувалась, але все ще хоче втриматися на поверхні політичного життя, хоче грати велику роллю і вести еміграцію. Вони зрештою й самі признаються, що в них немає ніяких ідей, лише „програма” і „програмові позиції”, а програмові позиції можна кожної хвилини змінити. Вони це й роблять. Свого часу хотіли рятувати ОУН від Бандери і бандерівців або самого Бандеру від Бандери — і чого тільки не затівали тоді! — а коли то не вдалося, вирішили рятувати УККА від... „екстреміс-

та” і „диктатора” Добрянського, в руках якого Політична Рада стала іграшкою, як пише ред. Ільницький.

Словом, ред. Ільницький і його група захопилися своєрідною месіаністичною ідеєю: визволити УККА від української громади і українську громаду від УККА, визволити своїх союзників від здорового глузду і здорового політичного думання, визволити людей самостійного думання від самостійності думання, визволити визвольні змагання української громади у вільному світі від визвольницьких дум і мрій, визволити голову від тягару розуму, визволити серце від патріотичних почувань, визволити українську демократію від решти демократизму і так далі, без кінця, бо їх визвольна ідея дуже широка, приблизно така, як московських царів, що визволяли некультурні народи від вільного життя.

Дивне трохи лише одне: що все ще знаходяться навівні люди, які вірять Ільницькому і його середовищу.

Але можливо, що ред. Ільницькому і не треба дуже дивуватись, він людина емоційна, а найсильнішим у нього почуванням є ненависть, якої його розум не всилі контролювати. Тому він пише, щоб вилити свої почування, а такі почування, як злість і ненависть, дуже важко глумити в собі, бо вони спричинюють втрату духової рівноваги. Тому він, рятуючи свою рівновагу, пише все, що на язик напливе. І від того йому стає легше. Тож хай пише. Від того ніякої шкоди не буде „визвольофронтівцям”, вони вже не одне перебули, перебудуть і Ільницького, і „Круглий стіл”, і зустрічі, і всякі інші негоди.

Б. Ніколенко

Л І Т. Б Ю Л Е Т Е Н Ї

„ВОЛОСОЖАР”

ЛІТЕРАТУРНИЙ, ІЛЮСТРОВАННИЙ БЮЛЕТЕНЬ „ВОЛОСОЖАР” (Ч. 1, 1967) ТА НОВІ КАТАЛОГИ КНИЖОК ВИСИЛАЄМО ВСІМ

Б Е З П Л А Т Н О.

Адреса ОУП „ВОЛОСОЖАР”:

I. M A N Y L O

P. O. BOX 472

VINELAND, N. J. 08360 U. S. A.

Ч И Т А Й Т Е,

П Е Р Е Д П Л А Ч У Й Т Е,

„В І С Н И К”!

Немає української родини без української книгозбірні!

Немає української книгозбірні без видань ООЧСУ!

ПРОГОЛОШУЄМО ВИПРОДАЖ КНИЖОК ЗА ГОТІВКУ

Е. Маланюк: Illustrissimus Dominus Mазера — тло і постать, стор. 32	0.50	В. Січинський: Крим (історичний нарис), стор. 31	0.25
Е. Маланюк: Малоросійство, стор. 36	0.50	П. Мірчук: З мого духа печаттю (25-ліття ОУН), стор. 30	0.25
Е. Маланюк: До проблеми большевизму, стор. 82	1.00	П. Мірчук: Відродження української ідеї, стор. 63	0.50
Е. Маланюк: Нариси з історії нашої культури, стор. 80	0.50	П. Мірчук: Під покров Богородиці (свято УПА), стор. 32	0.25
Е. Маланюк: Остання весна (поезії), стор. 104	1.50	П. Мірчук: Українська визвольна справа і українська еміграція	1.00
* Історія Русів, стор. 346	3.00	С. Збараський: Крути, стор. 104	1.00
Д. Донцов: Підстави нашої політики, стор. 210	2.75	Г. Косинка: Фавст з Поділля, стор. 95	1.00
Д. Донцов: Правда Прадідів великих, стор. 95	0.50	П. Савчук: Гетьман Мазепа	2.00
О. Оглоблин: Гетьман Іван Мазепа та його доба, стор. 410	6.00	П. Савчук: Ідея і любов (драма на 3 дії)	0.50
О. Оглоблин: Думки про Хмельниччину	1.00	П. Савчук: Чотирьох з мільйонів (трагедія на 5 дій)	1.00
О. Оглоблин: Українсько-московська угода, сторінок 100	0.50	П. Савчук: Облога замку (мелодрама на 5 дій)	1.00
О. Оглоблин: Хмельниччина і українська державність, стор. 24	0.25	М. Островерха: На закруті, стор. 142	2.00
О. Оглоблин: Думки про сучасну українську історіографію, стор. 87	1.50	М. Островерха: Великий Василіянин, стор. 48	0.50
А. Княжинський: На дні ССРСР, стор. 232	2.75	М. Островерха: Гомін з далека, стор. 127	1.50
У. Самчук: Чого не гоїть вогонь (роман), сторінок 288	3.75	О. Бабій: Повстанці (поема), стор. 180	2.00
Ф. Одрач: Щебетун (повість), стор. 294	2.50	О. Запорожець: В одвічній боротьбі, стор. 370	2.00
Т. Ерам: Советський акваріум, стор. 142	0.50	М. Чубатий: Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй	2.50
Л. Старицька-Черняхівська: Останній сніг, сторінок 44	0.50	Хосе Ортега: Бунт мас	2.00
Л. Старицька-Черняхівська: Іван Мазепа, сторінок 154	1.25	Вадим Лесич: Кам'яні луни	1.50
М. Щербак: Багаття (лірика), стор. 64	0.75	АНГЛОМОВНІ ВИДАННЯ	
М. Щербак: Шлях у вічність, стор. 29	0.25	Le Vasseur De Beauplan: A Description of Ukraine	3.00
В. Гришко: Панславизм в советській історіографії і політиці, стор. 37	0.25	N. Chirovsky: The Economic Factors in the Growth of Russia	3.75
В. Кравців: Людина і воєк (сл. п. Р. Шухевича-Чупринки), стор. 31	0.25	N. Chirovsky: Old Ukraine	7.00
РІЧНИКИ „ВІСНИКА” за 1960, 1961, 1962, 1963, 1964 (тверда оправа)	6.00	N. Chirovsky: The Ukrainian Economy	1.50
Е. Ляхович: Перевірка наших позицій, стор. 15	0.15	Замовлення висилати на адресу:	
Е. Ляхович: Форма і зміст українських змагань	2.50	V I S N Y K	
		P. O. Box 304, Cooper Station	
		New York, N. Y. 10003	

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВІСНИКА”! ВИРІВНЮЙТЕ ЗАДОВЖЕННЯ!